

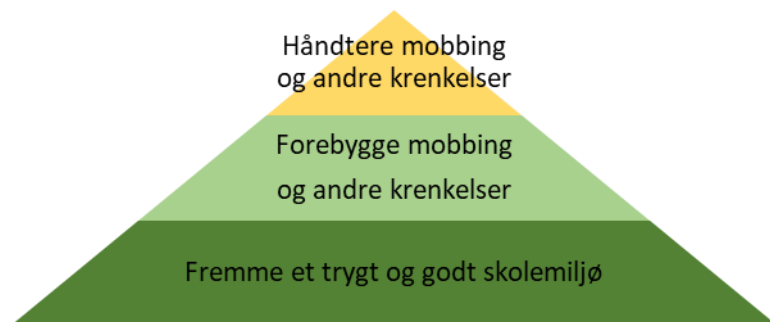

Trygt og godt skolemiljø

Plan for et trygt og godt skolemiljø i Kragerø

FORORD

Opplæringslova § 9A-2 Retten til eit trygt og godt skolemiljø

Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.

Alle elever har rett til et godt og trygt skolemiljø. Skolene i Kragerø skal være fri for alle former for krenkende atferd, og skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring. I tillegg skal alle skolene i Kragerø lære barn og unge å mestre sitt eget liv og sin egen psykiske helse, ta sosialt ansvar og vise medborgerskap. Elevene i Kragerø skal være:

- trygge på at voksne vil dem vel, ser dem og passer på
- rause ved å inkludere alle, ta vare på hverandre og skolemiljøet
- modige ved å stå opp for seg selv, hjelpe en venn og tørre å si i fra når de ser og opplever urettferdighet

Dette dokumentet legger føringer for hvordan skolene i Kragerø skal arbeide for å skape et godt og trygt skolemiljø (Kapittel 9A i opplæringsloven), og håndtere krenkelser og mobbing. I dette arbeidet er det tre viktige forutsetninger:

- Skolene driver et aktivt og systematisk arbeid for å fremme et godt skolemiljø
- Alle voksne på skolen har plikt til å følge med, gripe inn og varsle når de får mistanke om eller kjennskap til mobbing og krenkelser. Rektor har ansvar for å undersøke og sette inn tiltak i en aktivitetsplan.
- Skolene er ansvarlige for et godt skole-hjem samarbeid.

Alle elever og foresatte i Kragerø skal møte voksne som har vilje, kompetanse og mot til å gjøre sitt ytterste for å skape et trygt skolemiljø. De skal også oppleve å bli tatt på alvor når de har en bekymring.

Kragerø, oktober 2019

Torill Marlene Sandberg
Kommunalsjef for Oppvekst

INNHold

FORORD.....side 2

HVORFOR STOPPER IKKE MOBBINGEN?side 4

Forhold som gjør at ikke mobbingen stopper

FREMME ET TRYGT OG GODT SKOLEMILJØ.....side 6

God ledelse, organisasjon og kultur for læring

Positive relasjoner mellom voksen og barn

De voksnes evne til å lede klasser og gruppe, klasseledelse og læringsledelse

Positive relasjoner blant barn og unge

Samarbeid mellom skole og hjem

RETTIGHETER OG VERDIGRUNNLAGside 12

TIK

Beredskapsteam mot mobbing

Definisjon på mobbing og krenkelser

FOREBYGGE MOBBING OG ANDRE KRENKELSERside 16

Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing

Kunnskap om mobbingens vesen er avgjørende for at vi skal kunne gjenkjenne det som skjer

Plikt til å følge med

HÅNDTERE MOBBING OG ANDRE KRENKELSER.....side 20

Plikt til å gripe inn

Plikt til å varsle

Plikt til å undersøke

Plikt til å sette inn tiltak

Klagerett

Samtale med barn

RESSURSBANK.....side 31

HVORFOR STOPPER IKKE MOBBINGEN?

Det har vært stort fokus på mobbing i flere årtier. Vi har mye kunnskap om hva som skjer, hvordan det skjer og hvilke enorme skadevirkninger det har både for offer, utøver og skolemiljøet mobbingen foregår i. Det har vært satt inn tiltak på alle nivåer, skrevet flere Stortingsmeldinger og utarbeidet flere program for forebygging og håndtering av mobbing. På tross av dette er mobbing et område der skolen fremdeles har store utfordringer.

Forhold som gjør at ikke mobbing stopper

Samfunnsmessige forhold

- Mediesamfunnet vi lever i glorifiserer ekskluderende atferd. Realityserier, TV-show som anerkjenner utstemming og konspirerende atferd er underholdning.
- Voksne er dårlige rollemodeller og snakker nedsettende om andre «rundt middagsbordet» og på sosiale medier.
- Ny teknologi skaper arenaer for samspill der voksne har større vansker med å ha kontroll.
- Oppmerksomheten rundt ytringsfriheten gjør at krenkende atferd ofte forsvares i det offentlige rom.
- Store forventninger til at barn og unge kan bli «hva de vil» - de har alle muligheter, gjør at gruppen blir særlig sårbar.

Hva er «biologi»?

- Det er naturlig å ville klatre i et hierarki.
- Mobbing kan oppleves som makt over andre og kan oppleves som godt.
- Mobbing skaper tilhørighet som kjennes godt for dem som deltar i plaging og utestenging.
- Noen er så utfordrende å være sammen med, slik at de lett blir utsatt for dårlig rykte og ekskludering.
- Noen barn er sårbare og kan følgelig lett bli offer.
- Noen plager andre fordi de selv ikke har det bra. Å holde andre utenfor gir følelsesmessig kontroll og makt.
- Mobbing handler om gruppedynamikk. Mange har ulike roller i mobbingen som gjør at den opprettholdes.
- Noen vil alltid være populære. Noen kaller det mobbing at deres barn ikke kan være med de «populære».
- Noen tolker alt som mobbing, også naturlige konflikter.
- Rangordninger finne hos mennesker som i dyreverdenen.

Forhold rundt skolen

- Man er redd for konsekvensene ved å si ifra om mobbing.
- De voksne ser ikke mobbing og forstår ikke det de ser.
- De voksne mangler kunnskap om hva mobbing er.
- De voksne mangler kunnskap om å stoppe mobbing når dette meldes eller oppdages.
- Foresatte som får høre at sitt barn mobber, vil benekte eller ikke samarbeid med skolen.
- Mobbing skjer på arenaer som skolen ikke har kontroll på.

Grunner/utsagn til at mobbing skjer kan bl.a være:

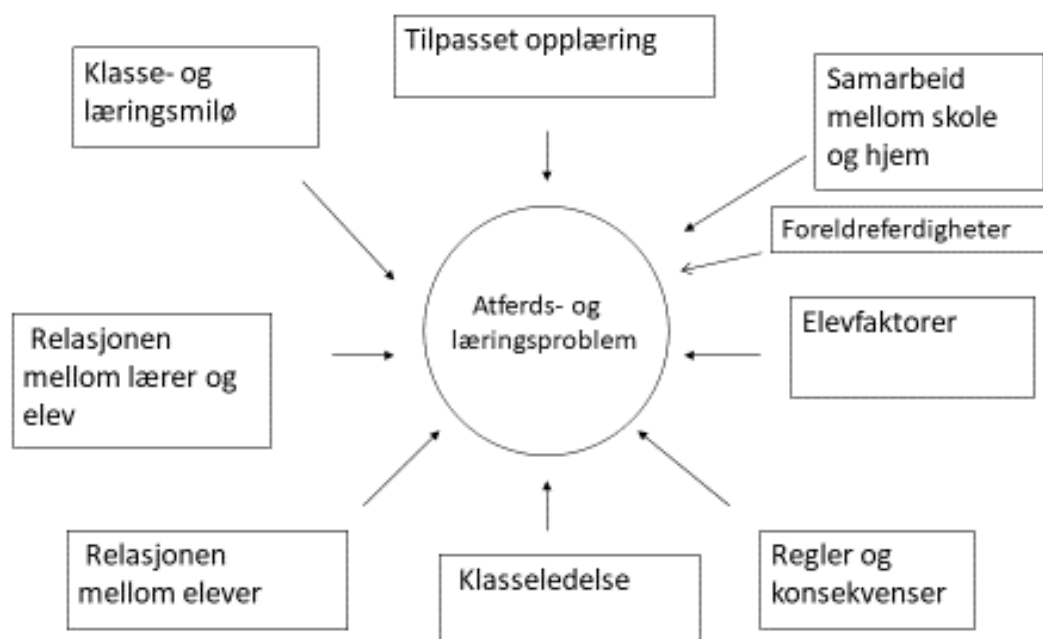
- Han har en overbeskyttende mor.
- Det er jo noe med henne ...
- Han kan ikke ta kontakt med andre på en ordentlig måte.
- Hun lyver jo og baksnakker de hun vil være sammen med.
- Det er han som avviser.
- Det er slik på fotballen, det er de som må ordne opp. Det har vært slik siden de startet på skolen.
- Det er konflikter i foreldregruppa.

(G. Mosand, E. Moen, Håndtering av mobbing i skolen -17)

De faktorene som her er nevnt er faktorer vi i et skolemiljø har liten kontroll på og lite vi kan gjøre noe med. Det stjeler my energi og møtetid å dvele ved disse.

Vi må derimot holde fokus på de delene av skolemiljøet som vi voksne har kontroll på, nemlig det som foregår i kontekst, på skolen og i samarbeidet skole- hjem.

Opprettholdende faktorområder - TPO

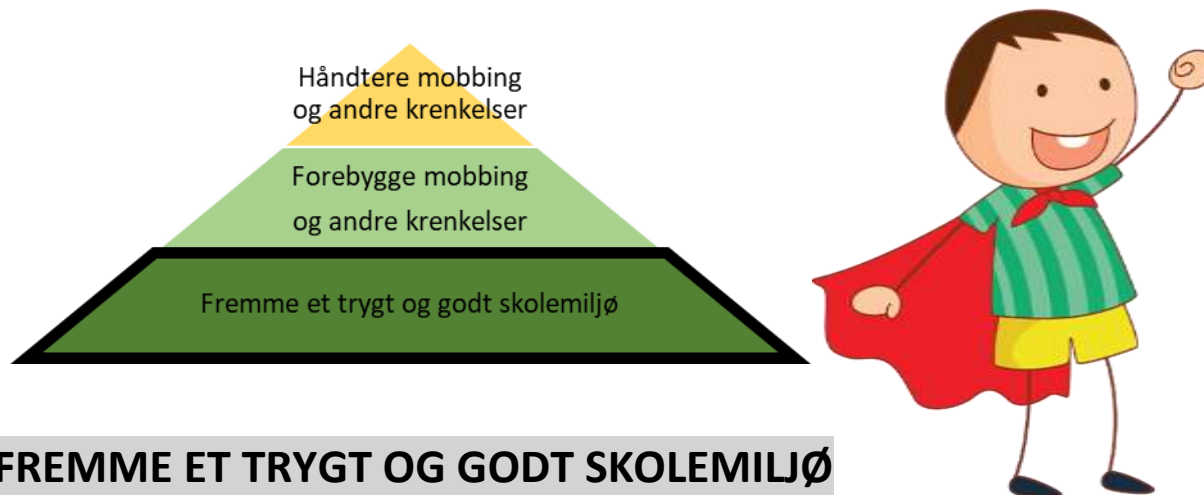
Opplæringslova § 9A-3 Nulltoleranse og systematisk arbeid

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering. Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremja helse, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort.

Et helhetlig og systematisk arbeid

Å opprettholde og videreutvikle trygge og gode skolemiljøer krever et helhetlig, langsiktig og systematisk arbeid. Arbeidet er tredelt:

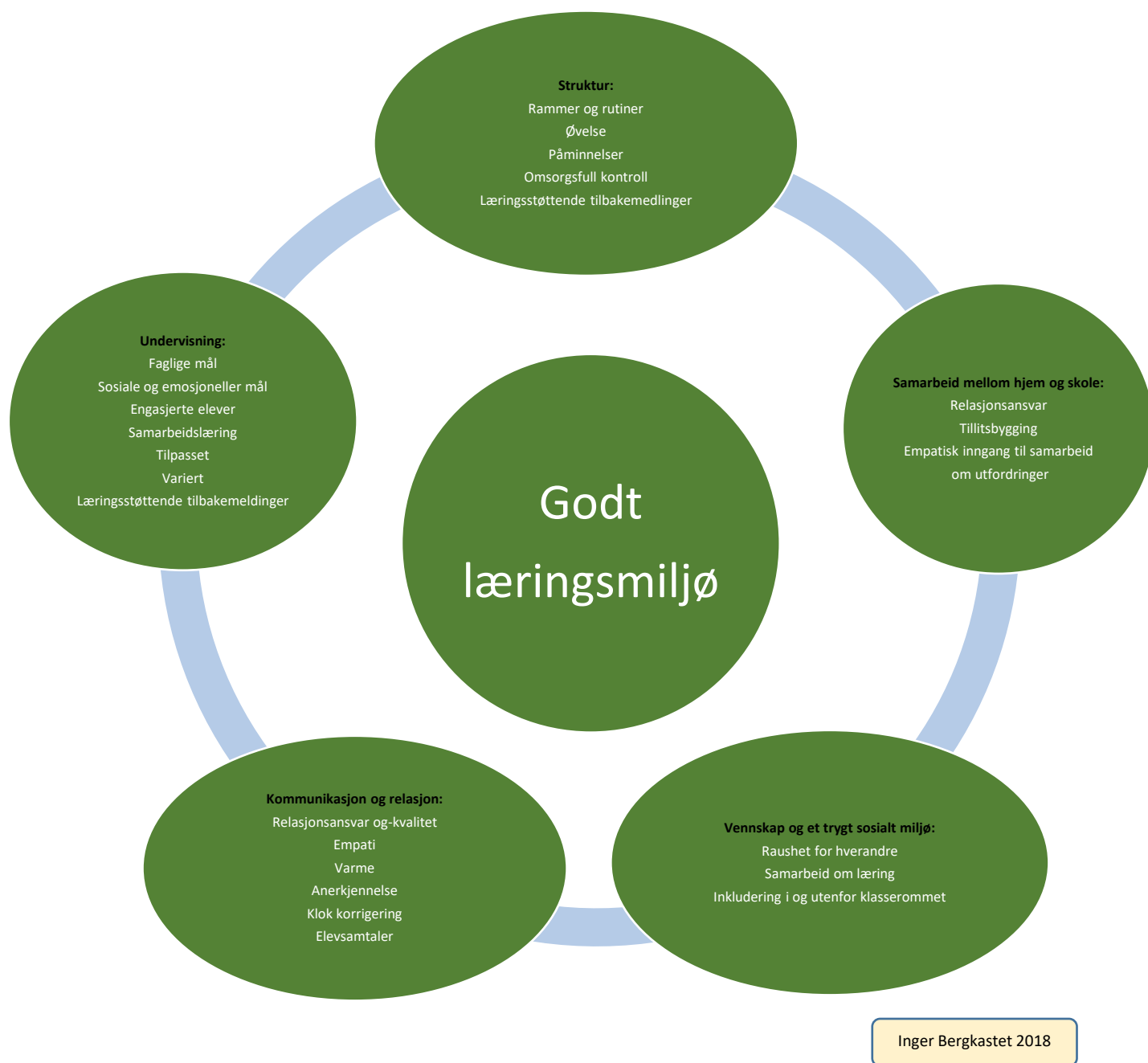
- **Fremme trygge og gode skolemiljøer** er en del av den ordinære pedagogiske praksisen på en skole og er ofte universelle tiltak som kommer alle elevene til gode.
- **Forebygging av mobbing og andre krenkelser** er rettet mot å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer.
- **Håndtering av mobbing og andre krenkelser** handler om hvordan skolen avdekker, stopper og følger opp saker om mobbing og andre krenkelser.

FREMME ET TRYGT OG GODT SKOLEMILJØ

Det er et skifte fra «mot mobbing» til arbeid med et trygt og godt skolemiljø. Et trygt og godt skolemiljø beskytter mot mobbing og andre krenkelser. Det er en vaksinasjon mot vansker seinere i livet. En forutsetning for å kunne skape et trygt og godt skolemiljø, er et aktivt og systematisk forebyggende arbeid med felles fokus og tilnærming. Det er flere faktorer som fremmer og opprettholder dette:

- God ledelse, organisasjon og kultur for læring
- Positiv relasjon mellom voksne og elever
- De voksnes evne til å lede klasser og grupper, klasseledelse og læringsledelse
- Relasjoner mellom elever, et trygt sosialt miljø og vennskap
- Samarbeid mellom skole og hjem

God ledelse, organisasjon og kultur for læring

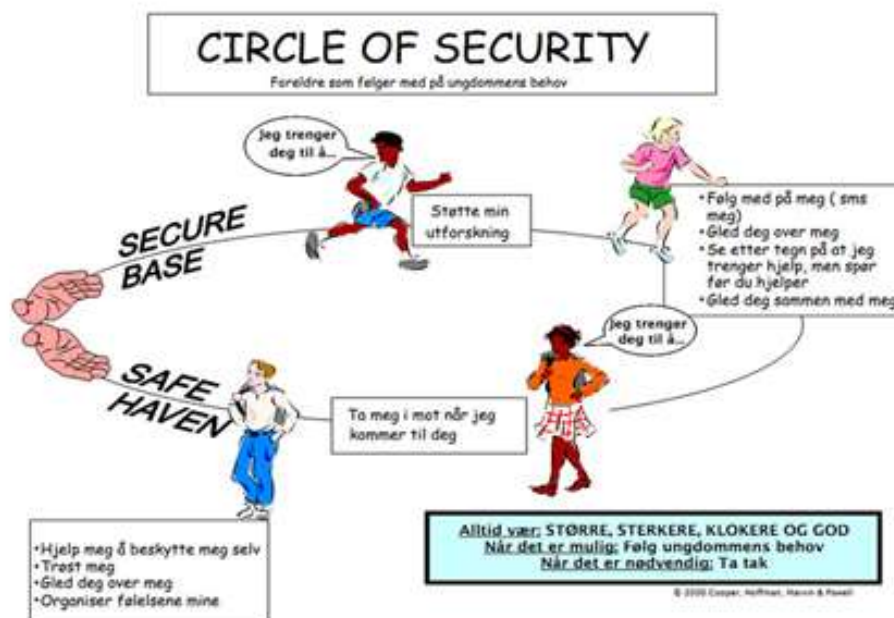
Skolen der alle aktørene har en felles strategi for hvordan de arbeider med skolemiljøet, har størst sjanse for å lykkes. At skolen som organisasjon har god ledelse og preges av en kultur for læring, har en indirekte effekt på elevenes læringsmiljø og læring. En solid ledelse og organisasjon er en forutsetning for at arbeidet med elevenes læringsmiljø kan foregå kontinuerlig og systematisk, og for å kunne ta i bruk forskningsbasert kunnskap.

Kontinuerlig vil si at arbeidet med elevenes skolemiljø foregår hele tiden, og at det ikke bare foregår ved oppstarten av et skoleår eller når uønskede hendelser oppstår. **Systematisk** vil si at arbeidet er aktivt, gjennomtenkt og planmessig, og at arbeidet utføres av alle ansatte ved skolen.

Rektor er ansvarlig for at arbeidet med elevenes skolemiljø foregår kontinuerlig og systematisk. Avdelingslederne og rektor har ansvaret for den daglige oppfølgingen av dette arbeidet.

Positive relasjoner mellom voksne og elever

Barn og unge har et grunnleggende behov for å bli sett, oppleve tilhørighet, utvikle seg og oppleve mestring. Gode relasjoner mellom voksne og barn er helt sentrale byggeklosser i arbeidet med å skape både trygghet, trivsel og læring. Følelser på avveie derimot, hemmer læring. Med gode proaktive strategier kan alle voksne på skolen bidra til å gi elevene et godt selvbylde og trygghet. Alle voksne på skolen har mulighet til å skape et lag rundt barn og unge slik at de kan oppleve engasjement og motivasjon for læring og utvikling. De voksne kan via samregulering gi elevene støtte til å regulere negative følelser, få trøst og hjelp, men samtidig være en trygg havn som er et nødvendig utgangspunkt for utforskning på kort og lang sikt.

(fra Trygghetssirkelen, Circle of security, fontene.no/fagartikler 2016)

Gode relasjoner er smittsomt. Når det er gode relasjoner mellom lærer og elever, er det større sannsynlighet for at elevene blir trygge i samspill med andre elever. Flere studier viser at gode relasjoner mellom profesjonelle voksne og elever har en klar beskyttende effekt mot mobbing. Alle barn har sterke behov for støtte til å utforske. Ingen barn skal oppleve å være aleine når de har vanskelige følelser. Barn skal oppleve «time in» og ikke «time out». I utrygge læringsmiljøer opplever ofte sårbare barn at de ikke blir sett og forstått.

Lærerens væremåte setter standarden for det sosiale mellom elevene. Barn og unge trenger nærvær av varme og ansvarlige voksne i hverdagen. De skal være gode rollemodeller som er sensitive og viser empati og respekt. De må stille krav til elevene, ha positive forventninger til mestring, rose og korrigere ut fra elevgruppas kjente og faste normer. Relasjoner kan endres og videreutvikles. Derfor

er det viktig at de voksne prioriterer relasjonsarbeidet ved å vise omsorg og støtte elevene slik at de opplever trygghet og tillit.

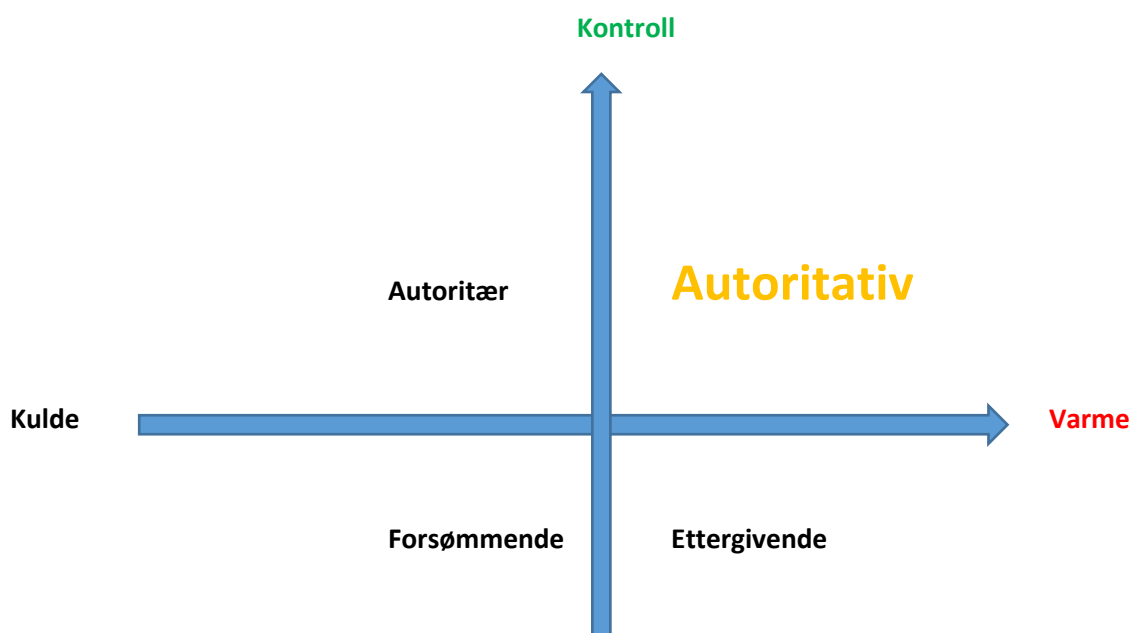
Relasjonen og maktforholdet mellom den profesjonelle voksne og elevene er asymmetrisk. Derfor er det alltid den profesjonelle voksne som har ansvar for relasjonen. Det betyr ikke at den skal løse alle utfordringer selv, men være profesjonell nok til å hente hjelp på riktig sted og be om hjelp når han/hun kjenner at relasjonen er dårlig.

De voksnes evne til å lede klasser og gruppe, klasseledelse og læringsledelse

Gode relasjoner er viktig, men ikke tilstrekkelig for å skape en god skolehverdag. Gode rutiner og gode strukturer danner en ramme som gode relasjoner kan utvikle seg innenfor. Det frigjør tid og energi til læring. De voksnes evne til å lede klasser og grupper er like viktig bærebjelke som relasjoner for å skape et trygt og godt skolemiljø. I sin ledelse av klassen eller gruppa, styrer den voksne den sosiale samhandlingen mellom elevene. En proaktiv lærer som er tett på elevgruppa har mulighet til å fange opp dynamikken i gruppa før krenkelser og mobbing får etablert seg. På den andre siden kan manglende ledelse i en elevgruppe skape grobunn for usunne relasjoner og gi handlingsrom for negative ledere.

God klasseledelse kjennetegnes av en tydelig regi og struktur på innhold og form i undervisningen med markering av oppstart, tydelige mål for elevenes læring, variasjon, korte læringsøkter, en avslutning med en oppsummering og plan for videre arbeid. Det er viktig at det er en enighet på skolen om sentrale prinsipper for god undervisningsledelse og klasseledelse (f. eks hilse om morgenen, presentere en dagsplan, etablere kjente konsekvenser).

Alle voksne skal være godt faglig forberedt og har høye forventninger til elevene. Elevene liker dette. Gi elever valg der det er mulig. Lærerne skal utøve en autoritativ klasseledelse med fokus på tydelige forventninger understøttet av varme og tydelighet

(fra Baumrind, 1991)

I et skolemiljø der lærerne viser gode evner til å lede klasser og grupper vil en se:

- Varierte og tilpassa undervisningsmetoder
- Variasjon, «rike oppgaver», «startere»
- Plan for timen med faglige, sosiale og emosjonelle mål
- Samarbeidslæring
- Ekspressiv undervisning, korte læringsøkter.
- Læringsstøttene tilbakemeldinger
- Rammer og rutiner
- Modellering, øving og påminnelser

Relasjoner mellom elever, et trygt sosialt miljø og vennskap

Skape en positiv skolekultur

Det er skolens oppgave å utvikle barn og unge, både faglig og sosialt. Skolen skal hjelpe dem til å mestre livet og delta i sosiale fellesskap med andre. Barn og unge som liker seg på skolen, mobber mindre. Skolen skal arbeide aktivt og systematisk med å skape en positiv skolekultur, der elevene arbeider sammen for å vise omsorg for og beskytte hverandre og der det kommuniseres tydelig at mobbing eller krenkelser ikke er tillatt. Tiltakene for en positiv skolekultur gjelder både i skolen og i SFO.

«Den viktigste kampen mot mobbing foregår før mobbingen slår rot.»

Erlend Moen, 2014.

Sosial og emosjonell kompetanse

Vennskap og opplevelse av tilhørighet er den viktigste vekstfaktoren for læring og utvikling. Barn og unge med god sosial kompetanse prioriterer sosiale mål og utvikler positive relasjoner til medelever og lærere på en hensiktsmessig måte. De står bedre rustet til å mestre skolen som sosial arena enn barn som ikke i samme grad mestrer de sosiale kodene. De sosialt kompetente blir lettere akseptert blant andre barn, unge og voksne. De har også ofte en mer positiv oppfatning av seg selv. Barn og unge som har god sosial kompetanse ser ut til å ha et vern mot negativt samspill i jevnaldergruppen og uttrykker større uavhengighet og selvstendighet. Disse barna er også i større grad i stand til å løse konflikter og avklare uenigheter seg imellom. De har tro på at de kan bruke sin kompetanse til å mestre motgang og stress (Ogden, 1995; Jahnsen, Ertesvåg og Westrheim, 2013).

Barn er forskjellige. De har ulike temperamenter og sårbarheter. Barn som signaliserer utrygghet, usikkerhet eller har et lavt selvbilde, risikerer i større grad å bli mobbet. Det er svært viktig at de voksne identifiserer sårbare barn og ser etter tegn til om disse blir utnyttet av andre i gruppen. Å være bevisst barnas ulike temperamenter og sårbarheter, betyr at en kan bruke disse som utgangspunkt for å hjelpe dem med å utvikle sosial og emosjonell kompetanse. Dette er en av skolens hovedoppgaver.

Skolene har ulike tilnærminger for hvordan de jobber med elever i forhold til å utvikle og støtte deres sosiale og emosjonelle kompetanse. I kommunen brukes Zippy, ART, smART –oppvekst, re - PULSE, psykologisk førstehjelp, PALS m.m. Skolene kan velge. Men for at tiltakene skal ha effekt skal skolene ha en plan for arbeidet og velge tilnærminger som er skoleomfattende og vist, trent og lært i hele skolens personalgruppe.

Elevene må være med

Elevene selv er viktige i arbeidet med å utvikle et godt skolemiljø. De må ha en aktiv rolle i det forebyggende arbeidet, både klassevis og gjennom elevrådet. Det er viktig at elever blir oppmuntret til å arbeide med å være positive og støttende til hverandre. Det at elever er med på å utarbeide regler og konsekvenser gjør at de med større sannsynlighet kjenner ansvar. Elever som kjenner til prinsipper for mobbing og mobbingens psykologi, vil kjenne større ansvar for at klasse- og skolevenner er en del av fellesskapet. Kunnskap om hva jeg som klassevenn kan gjøre, kan være med på å forebygge og forhindre krenkelser og mobbing. Det at elever lærer beskyttelsesferdigheter til å stå imot mobbing og at medelever hjelper til å stå imot, bidrar til et trygt og godt skolemiljø.

Eksempler på aktiviteter som elevene kan ta ansvar for, er å sette opp mobbing som fast tema for elevrådet, ha fadderordninger, venneklasser, fellessamlinger, vennsaksjoner, støttegrupper rundt sårbare elever m.m.

Samarbeid mellom skole og hjem

Barn og unges foreldre er en avgjørende ressurs i arbeidet for å skape et godt skolemiljø. Når skolen og hjemmet samarbeider og formidler de samme verdiene og de samme, positive forventningene til barn og unge, har det en positiv effekt på trivsel og læring. Foreldrene har medansvar for å skape et godt fellesskap mellom barna, men det formelle ansvaret for samarbeidet ligger hos skolen som er den profesjonelle aktøren. Skolen har et relasjonsansvar i samarbeidet med foresatte. Arbeidet skal gjenspeile tillit og skolen skal ha en empatisk inngang til samarbeid om utfordringer. Foreldresamarbeidet kan være med foreldregruppa som helhet, med utvalg som FAU og i møter med enkeltforeldre. Skolen skal gi regelmessig informasjon om klassemiljøet til foreldrene, og formidle at terskelen for å ta kontakt skal være lav.

Foreldremøtene er en god arena for å skape samarbeid om et godt skolemiljø. Før et foreldremøte bør det foreligge en sakliste og foresatte bør inviteres til å komme med temaer. Foresatte bør innkalles i god tid. På selve møtet bør det være navnelapper eller bestemt hvem som sitter hvor. På den måten unngår en ekskludering av allerede utsatte foresatte. Mulig en bør ha en plan for møtet og regler for gjennomføring. På møtet, i tillegg til info, bør en jobbe med problemstillinger som er aktuelle og som de kan samsnakke om. Etter møtet bør det sendes ut et kort referat slik at alle kan nåes også de som ikke var der,

FAU og SU skal orienteres om skolens plan for et trygt og godt skolemiljø, få et eierforhold til den og involveres i utformingen av tiltak for skolemiljøet.

RETTIGHETER OG VERDIGRUNNLAG

Alle barn og unge har rett til å ha et skolemiljø uten mobbing og andre krenkelser. Dette er et mål i seg selv og viktig for barns lek, utvikling, læring og sosiale tilhørighet. FNs barnekonvensjon gir barn grunnleggende menneskerettigheter. Barnekonvensjonen har fire sentrale prinsipper som skal være førende for arbeid med barn:

- Barns rett til vern mot diskriminering (artikkel 2)
- Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn (artikkel 3)
- Retten til liv og plikten til å sikre utvikling (artikkel 6)
- Barns rett til å bli hørt (artikkel 12)

I arbeidet for et trygt og godt skolemiljø er anerkjennelse av barn og unges opplevelse og medvirkning et grunnleggende prinsipp. Barn skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar for å følge opp saken når de forteller hvordan de har det.

Formålsparagrafen i opplæringsloven angir verdigrunnlaget for skolen. Formålet med opplæringen er blant annet at elevene skal utvikle «kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og felleskap i samfunnet». Et grunnleggende utgangspunkt for all virksomhet i skolen er at elevene skal få realisere sitt potensial, til det beste for seg selv og andre.

Opplæringslovens kapittel 9A gir alle elever en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Formålet med retten er at barn og unge skal være trygge på skolen. Det psykososiale miljøet er ikke avgrenset til forhold på skolen i skoletiden. Det omfatter også det som skjer på skolens område i skoletiden, på skoleveien, på turer og arrangementer i skolens regi i og utenfor skoletiden, samt mobbing og andre krenkelser som skjer utenfor skoletiden og som har sammenheng med skolen.

Kragerø kommunes styrende verdier er *brukerorientering, endringsvilje, respekt, inkludering og trygghet*. Fem verdier som slått sammen blir omtalt som «BERIT». Barn og unge i Kragerøskolene skal møte voksne som arbeider etter disse verdiene. Hver skole må definere innholdet i disse verdien, og beskrive hva det betyr for «min skole», og «meg som ansatt».

Disse rettighetene og verdiene ligger til grunn for arbeidet med å utvikle Kragerøskolene til et godt faglig og sosialt læringsfellesskap.

TIK

Tidlig Innsats Kragerø, er en felles tankegang og plattform i Kommunalområde Oppvekst. Målsettingen er å komme inn med hjelp og støtte fra tidlig i livet. Ikke bare i forhold til de barna og familiene som trenger noe ekstra, men bidra til god barndom for alle.

Men tidlig innsats kan også være å komme i gang med hjelpetiltak så fort en uro/bekymring eller hendelse har oppstått, uansett alder. Modellen kalles TIK i Kragerø. For dere som er kjent med andre kommuner, så kalles denne jobbinga og lignende modeller BTI. Kragerø kommune har altså valgt et annet navn, men over samme lest som BTI.

TIK modellen viser system og handlingsforløp for å fange opp og hjelpe barn og unge som det knytter seg en bekymring eller uro rundt (dette kan gjelde generell utvikling, faglig, sosialt, helse, trivsel eller omsorg).

Det er utarbeidet felles rutiner, for å sikre samarbeidet mellom de ulike virksomhetene i kommunalområde Oppvekst.

Nivå 0 i TIK modellen - internt i virksomheten:

-ikke gå med uro aleine – snakk med kollega, leder om hva du tenker

-ha en undringssamtale med barnet / den unge og en samtale med de foresatte så fort som mulig.

Medvirkning er viktig!

-Vold og overgrep direkte til barnevernet / politiet

-For å få tverrfagligheten tidlig inn skal det være et ressursteam ved hver skole, som kan drøfte og gi tilbakemelding om for eksempel å prøve nye tiltak, kanskje anbefale at PPT kan komme å observere, helsestasjon ta en elevsamtale osv, eller kanskje det i noen sjeldne tilfeller er nødvendig å henvise videre for mer utredning og kartlegging.

Grunnmuren (den grønne ramma rundt) TIK sier hva som skal til for at alle barn og unge skal få en god oppvekst og mulighet til best mulig læring og utvikling.

Vi vet hva som er bra for barn i skolen:

-Godt og trygt leke- og læringsmiljø

-Voksne som kan skape gode relasjoner med ungene

-Voksne som har forståelse for at barn og unge har et stort behov for å være som alle andre, dvs at de forstår at det ikke er noen som vil gjøre ugagn, som ønsker å havne i konflikter, som ikke vil lære, som ønsker å droppe ut av skolen.

-Voksne som kan se bak adferden og handlingene, at det er alltid en grunn, for det finnes ikke vanskelig barn, bare barn som har det vanskelig.

-Voksne som er i kontakt med barn og unge skal ha forståelsen av at alle mennesker, men spesielt barn/unge, blir påvirket av de menneskene som er rundt dem. Kanskje det er et klassemiljø som oppleves som utrygt. Kanskje det er en voksen som har en væremåte som skremmer mer enn fremmer gode handlinger.

Snu speilet og stille seg selv noen spørsmål ut ifra hva man observerer. Er det noe jeg gjør som bidrar til den uhensiktsmessige adferden. Er jeg for streng, for likeglad, har for dårlig relasjon til barnet, er det for mye uro i klassen?

Hva kan være de opprettholdende faktorene som gjør at barnet ikke trives, lærer og utvikler seg? Dette skal også ressursteamet ha fokus på – se på årsaker rundt barnet istedenfor i barnet!

Denne grønne ramma går hele veien rundt modellen, både fordi den jo nettopp er der for å ramme inn rutinene våre, men også for å minne om at uansett på hvilket nivå det belyser barnet, om det er etablert et tverrfaglig samarbeid rundt det, eller er henvist til BUP eller spesialisthelsetjenesten, så kommer barnet til deg på skolen hver dag! Det er ikke en hjelpeinstans som tar imot i døra og sier «Så bra du kom, så godt å se deg!». Det er den som først kjente på bekymringen, som bidrar til at hverdagen blir så bra som mulig for det enkelte barnet!

Forutsetninger for godt TIK arbeid:

- et godt allmennpedagogisk tilbud
- tverrfaglighet
- faste samarbeidsarenaer
- eleven og deres foresatte blir hørt og informert tidlig
- kompetanse i hele organisasjonen på hvordan man fanger opp en elev som strever
- kompetanse i hele organisasjonen på hva som kan være opprettholdende faktorer, f.eks. egen voksenadferd
- kompetanse i hele organisasjonen på hvilke tiltak som kan settes inn

Beredskapsteam mot mobbing

Før 01.08.17, ble det ANBEFALT fra både KS og dep. at kommunene opprettet beredskapsteam mot mobbing. I Nytt kapittel 9A er det et krav til informasjon og samarbeid i rutineene rundt aktivitetsplikten. Fylkesmannen ivaretar elevenes og de foresattes behov som klageinstans. I tillegg er det opprettet fylkesvise mobbeombud som også kan veilede foresatte og elevene. Vår modell er tilpasset TIK, og ment som rådgiving rettet mot den enkelte skole i arbeidet med komplekse og alvorlig mobbesaker.

- Beredskapsteamet skal sikre at lovverk og rutiner følges, og bidra til tverrfaglig og tverretattlig samarbeid med høy faglighet.
- Beredskapsteamet er et utvidet ressursteam i TIK, med representant fra Kommunalsjefens stab og kommunepsykolog.
- Beredskapsteamet er rådgivende, og kalles inn av rektor etter behov for å bistå med saksbehandlingskompetanse og fagkompetanse i komplekse og alvorlige mobbesaker (9A-4 og 9A-5)

SKOLENS BEREDSKAPSTEAM MOT MOBBING

- Rektor
- helsesykepleier
- PPT-leder
- barneverntjenesten
- Kommunepsykolog
- Rådgiver stab Oppvekst

Definisjoner på mobbing og krenkelser

Læringsmiljøsenderet, Universitetet i Stavanger:

Mobbing er ritualiserte krenkelser mot en som ikke kan verge seg. Mobbing er kjennetegnet av:

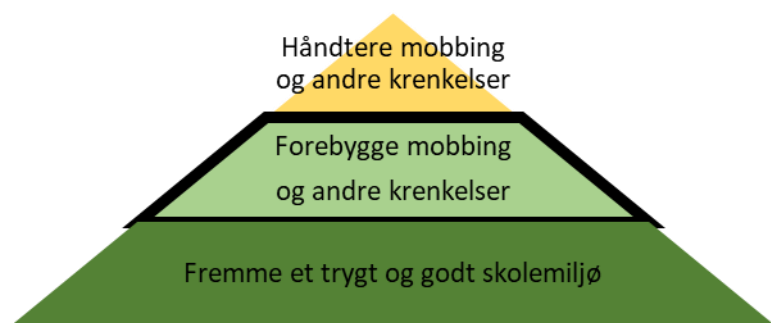
1. En aggressiv handling rettet mot en annen, av en eller flere sammen
2. Et ujevnt styrkeforhold mellom den eller de som mobber og den som blir mobbet
3. At det foregår over tid

Disse tre kriteriene må være der for at vi skal kalle det mobbing.

Mobbing er derfor ikke en konflikt mellom noenlunde jevnbyrdige parter.

Elevundersøkelsen, Udir:

Mobbing er gjentatt negativ eller ondsinnet atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vansker for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig og sårende måte er også mobbing.

FOREBYGGE MOBBING OG ANDRE KRENKELSER

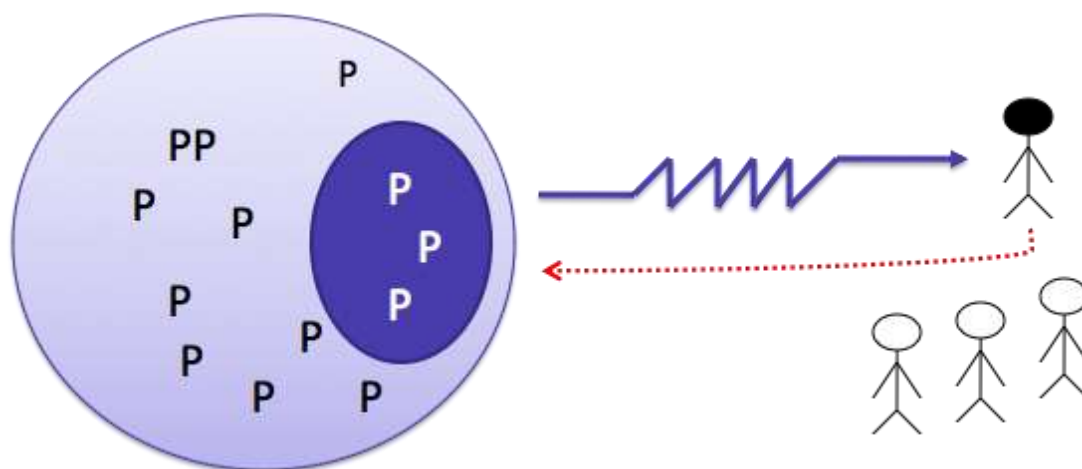
Forebyggende arbeid mot mobbing og andre krenkelser handler om å minske risikoen for at mobbing og krenkelser skal skje.

Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing

I det forebyggende arbeidet er det nødvendig å etablere en felles forståelse av mobbing og krenkelser hos de profesjonelle voksne. De profesjonelle voksne må gjøres kjent med hva mobbing og andre krenkelser er, med sine plikter etter regelverket og skolens rutiner. De må få trening i å følge med på risikofaktorer i skolemiljøet og mot barn som er særlig sårbare. I tillegg skal de kjenne igjen tegn på mobbing, krenkelser og ekskludering og må være til stede i lek og samhandling med barn for å kunne oppdage det. Videre må de vite hva som skal gjøres for å forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser.

Hvordan skolen arbeider for å sikre at den har profesjonelle voksne som kan forebygge mobbing og krenkelser skal være synlig i skolens planer og årshjul.

Kunnskap om mobbingens vesen er avgjørende for at vi skal kunne gjenkjenne det som skjer

Modell: Mobbingens psykologi etter modell av Erling Roland.

En alvorlig mobbesituasjon involverer mange elever. I et miljø der det forekommer mobbing er alle i systemet på en eller annen måte involvert, enten som pådriver, offer eller tilskuer. Utbytte av mobbing for utøvere og deltakere er kontroll, makt og sosial tilhørighet. Utøvere er ofte elever med høy status, god sosial kompetanse og gjerne elever de voksne setter stor pris på. Hvis vi ser på modellen mobbings psykolog, vil elevene i den mørkeblå sirkelen ha en innbyrdes makt og jo mer som skjer rundt dem, jo sterkere tilhørighet føler de. De kan selv utøve handlinger, men kan like gjerne få andre elever i lyseblå sirkel, til å utføre handlingene. Disse blir oftere konfrontert med de negative handlingene, slik at lederne går fri. Handlinger som blir utført er hel, blå linje. Prikket, rød linje er offerets reaksjon. Offerets reaksjoner kan være gråt, vise sårbarhet, trekke seg unna eller vise sinne. Etter hvert blir offeret mer og mer hjelpeløs. Uansett hva offeret gjør i situasjonen, hjelper det ikke. Utøvere fjerner seg mer og mer fra offeret. Det at ingen griper inn og at offeret etter hvert tilpasser seg rollen, gjør at situasjonen utvikler seg, offeret dehumaniseres og elever og voksne tar det som en selvfølge at det er slik det er.

Tilskuerne i utkantene av sirkelen bør engasjeres og få kunnskap om hva som faktisk skjer. I det en eller flere tilskuere bryter mønsteret, trer inn og sier at dette vil vi ikke være med på, tar barnet med i lek ol., stopper mobbingen og krenkelsen relativt fort. Vi fjerner utbyttet for mobberne, nemlig: makt, kontroll og sosial tilhørighet.

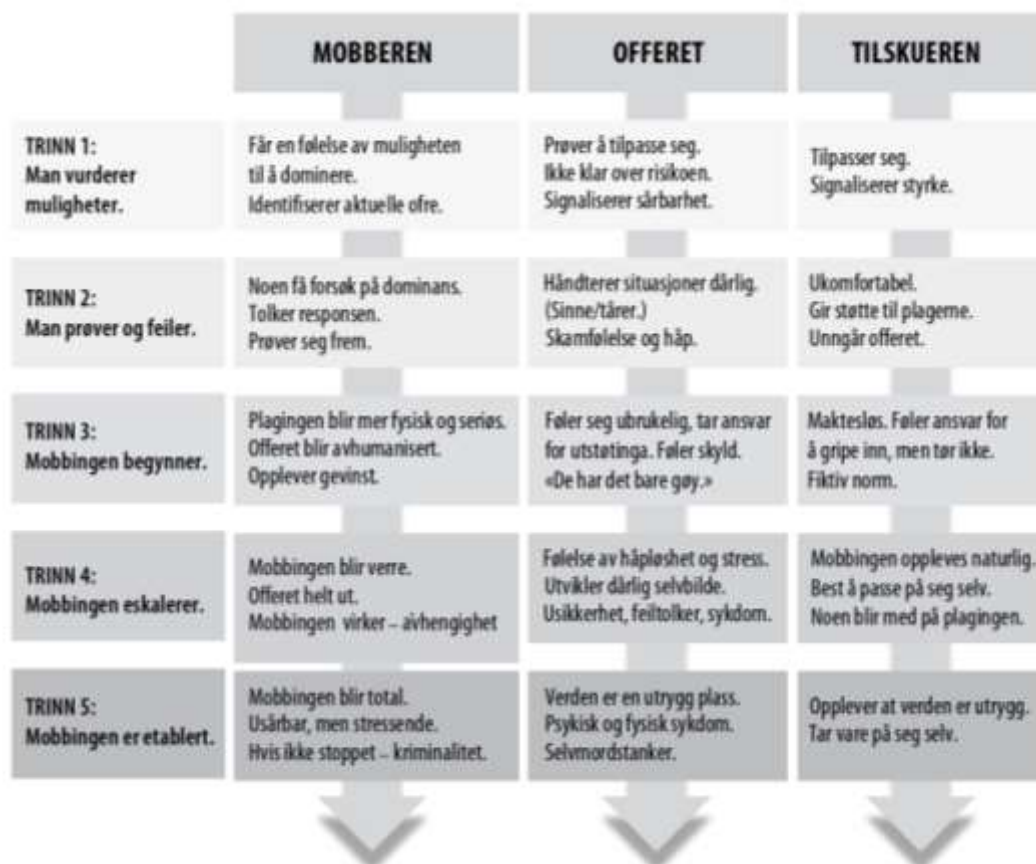
Med kunnskap om «Mobbingens psykologi», har alle større sjanse til å skape et trygt og sikkert skolemiljø.

TA PÅ MOBBEBRILLENE OG SE ETTER:

- Blikk
- Kroppsspråk, hevet øyenbryn, snu ryggen, flytte litt på seg slik at ryggen dekker, tette ringen så det ikke blir plass
- Hvem tar initiativet i lek?
- Gjelder samme regler for alle?
- Blir alle inkludert i leken?
- Stopper leken brått på noens initiativ?
- Hvem bestemmer?
- Hva skjer når noen forlater leken?
- Hvem forlater leken?
- Leker eleven ofte med yngre barn?
- Knytter elevene seg til andre med tilsvarende vansker?
- Er det fortellinger om at andre blir lei eller slitne av en elev?
- Feiltolker eleven?
- Hvem ler?
- Hvordan ender leken?
- M.m.

Kilde: Skoleteamet i Trondheim.

Slik kan utvikling av en mobbehistorie foregå:

Modellen viser hvordan mobbingen utvikler seg. Den er basert på en modell av Keith Sullivan, oversatt til norsk av Erlend Moen.

Trinn 1 i modellen, kan møtes med forebygging. Det er her man vurderer mulighetene i en gruppe for å finne et offer og se hva som ellers skjer rundt i miljøet. Her vil en med «GOD START – prosjektet», bruk av Inger Bergkastet sitt opplegg for inkluderende læringsmiljø, bruk av autoritativ klasseledelse m.m. kunne forebygge og ta kontrollen tidlig i løpet.

Trinn 2-4 møtes med systematisk arbeid. Det er her det er viktig å se etter signaler, meldinger og fange opp hva som skjer. Ved at skolen bruker observasjoner, kartlegginger (Spekter og elevundersøkelsen), elevsamtaler, samtale med foresatte og undersøkelser er det fullt mulig å stoppe mobbingen før den blir fullt etablert. (Se ressursbank)

Trinn 5. Her er mobbingen fullt etablert og må møtes med omfattende tiltak. Her er situasjonen fastlåst. Mobberne er fastlåst i et mønster som er viktig for dem. «Det er som å være fanget i et spill» sier en elev. Offeret ser små muligheter til å påvirke situasjonen. Tilskuerne konkluderer med at det er best å passe på seg selv, da verden er utrygg. Dette er en situasjon som er skadelig for alle.

En viktig oppgave blir oppfølging ETTER at mobbingen har opphørt. Dette kan dreie seg om tiltak og støtte over flere år. Følgelig er det av stor viktighet å bruke kunnskapene om hvordan bygge et trygt og godt læringsmiljø som forebygging.

Plikt til å følge med

Krenkelser og mobbing kan være vanskelig å oppdage. Det er sjelden at voksne ser mobbing utspille seg tydelig, og vi kan ikke basere oss på at barn og unge selv skal ta kontakt med voksne for å fortelle om mobbing. Det er svært viktig at skolene har proaktive voksne som observerer og fanger opp negative atferdsmønstre og krenkelser før de får etablert seg.

➤ Barn må selv kjenne igjen mobbing

En viktig del av det forebyggende arbeidet er at barn og unge får kunnskap om hva mobbing og andre krenkelser er. De har rett til å ha det trygt og godt på skolen og rett til å bli tatt på alvor når de ikke har det bra. Dette skal bidra til å gjøre det trygt å si ifra.

Barna og unge i Kragerø skal få informasjon om hva mobbing og andre krenkelser kan gjøre med barn, samt hva de skal gjøre når de ser noen bli krenket eller mobbet. Mange elever som har blitt mobbet synes at det at ingen stopper det som skjer, at andre ler og støtter, er verre enn overgrepet selv. Mobbing er mindre lønnsomt hvis tilskuerne reagerer negativt eller bryter inn. Det er viktig å gjøre elevene oppmerksomme på at de kan få ulike roller som medløpere og tilskuere, og samtidig gi dem kunnskap og mot til å være uenige og til å hjelpe andre.

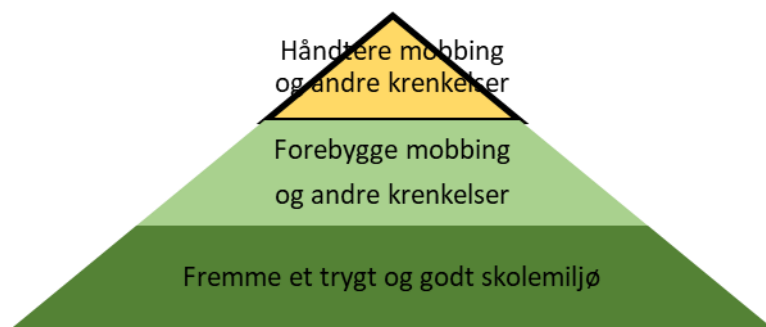
➤ Å forebygge digital mobbing

Ved forebygging av digital mobbing og krenkelser er det spesielt viktig å utvikle barn og unges dømmekraft. De må få kunnskap om eget og andres personvern, hvordan teknologi og tjenester fungerer, hvordan de kan brukes og hvilke konsekvenser de kan få. Barn og unge må bli bevisst sin tilstedeværelse på nettet og få kunnskap om hva de kan gjøre for å stoppe digital mobbing (f. eks si ifra eller hjelpe andre dersom de er vitne til mobbing på nett, ikke svare på meldinger som er sendt for å såre), hvor de kan henvende seg (f. eks dokumentere mobbingen, politianmelde, blokkere avsendere, ikke dele passord).

Skolen må gi foresatte god innsikt i hva elevene får av kunnskap og ferdighet innen digital dømmekraft. Det er viktig at foresatte viser interesse og er nysgjerrige for det som skjer på nettet, i stedet for å kontrollere.

Hvordan skolen arbeider med å la barna selv kjenne igjen mobbing og andre krenkelser skal være synlig i skolens plan og årshjul.

HÅNDTERE MOBBING OG ANDRE KRENKELSER

Opplæringslova § 9A-4 Aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

Aktivitetsplikten består av understående delplikter:

1-PLIKT TIL Å FØLGE MED på hvordan elevene er sammen med hverandre og hvordan de har det på skolen.

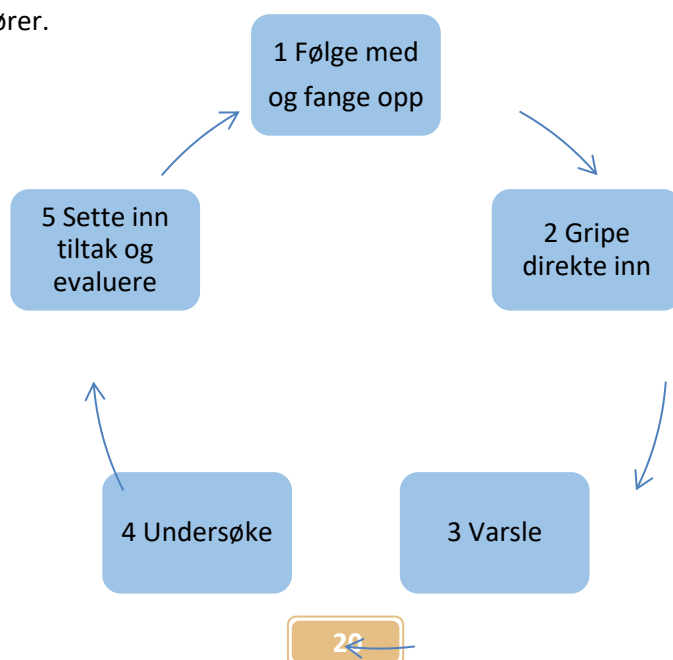
2-PLIKT TIL Å GRIPE INN dersom en elev blir utsatt for krenkelser.

3-PLIKT TIL Å VARSLE ALL MISTANKE OG KJENNSKAP til at en elev blir utsatt for krenkelser eller av andre årsaker ikke har det trygt på skolen.

4-PLIKT TIL Å UNDERSØKE hvis man har mistanke om eller kjennskap til at en elev blir utsatt for mobbing, vold, diskriminering, trakassering eller andre krenkelser eller av andre årsaker ikke har det trygt og godt på skolen.

5-PLIKT TIL Å SETTE INN TILTAK når eleven ikke har det trygt og godt. PLIKTEN TIL Å SETTE INN TILTAK gjelder helt til eleven har det trygt og godt. Dette omfatter også en plikt til å følge opp tiltakene, evaluere virkningen og eventuelt legge til eller endre tiltak dersom det er nødvendig for å sikre eleven et trygt og godt skolemiljø.

Aktivitetsplikten gjelder for alle ansatte og inntreffer når en ansatt får mistanke eller kunnskap om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. Aktivitetsplikten inntreffer også når den ansatte er i tvil. «Alle ansatte» innebærer alle som arbeider ved skolen inkl. SFO, renholdere, driftsoperatører, buss- og drosjebilsjåførere.

Opplæringslova § 9A-5 SKJERPET AKTIVTETSPLIKT DERSOM EN SOM ARBEIDER PÅ SKOLEN KRENKER EN ELEV

«Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 fjerde og femte ledd skal setjast i verk straks»

Plikt til å gripe inn

Dersom det er mulig og nødvendig skal den ansatte selv gripe inn, og eventuelt tilkalle hjelp ved behov. Det gjelder situasjoner som pågår og er akutt, som bryte opp en slåsskamp, stanse annen fysisk krenkelse, stanse en utfrysningssituasjon, eller å stanse og irettesette elever som krenker andre elever verbalt.

Dersom en ansatt, med ord eller handling, trakasserer eller mobber enkeltelever eller grupper av elever, skal rektor sørge for at atferden opphører umiddelbart.

Plikt til å varsle

Alle ansatte ved skolen skal muntlig eller skriftlig varsle til rektor dersom de mistenker at noen elever opplever krenkende ord og/eller handlinger. Selv om situasjonen kan løses innenfor klassen, skal den bringes videre til rektor. Rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller

Rektor har det overordnede ansvaret for at skolen følger opp saker som gjelder skolemiljøet. Rektor skal ta ansatte, elever og foreldre som varsler på største alvor og ha plikt til snarest å undersøke det som har skjedd.

Plikt til å undersøke

Det skal være en svært lav terskel for å undersøke en mistanke om mobbing og krenkelser. Ofte kan mistanken ha bygget seg opp over tid som en følelse av at noe er galt, eller et resultat av en rekke større og mindre hendelser som til sammen danner et mønster.

-Henvendelser fra elever og foreldre skal tas på alvor

Retten til et trygt og godt skolemiljø er en individuell rettighet som er basert på elevens subjektive opplevelse. Det er den enkelte elevs egen opplevelse av skolemiljøet som danner utgangspunktet for skolens håndtering av opplæringsloven §9A. Uansett om henvendelsen fra en elev eller forelder skjer muntlig eller skriftlig, skal det tas på alvor av skolen. Det er tilstrekkelig at eleven eller foreldrene påpeker at skolemiljøet ikke er godt nok og ber om at skolen gjør noe for å bedre det. Terskelen for å anse noe som en henstilling skal være lav. Dersom skolen er i tvil om foreldrene ber om tiltak, skal det spørres direkte: *Ønsker du/dere at vi skal sette inn tiltak?*

Foreldre tar kontakt med skolen fordi der er bekymret for sitt barns helse og trivsel, og er sårbare på sine barns vegne. Det de trenger mest av alt, er at henvendelsen blir tatt på alvor og at den videre dialogen med skolen er god. Skolen skal kunne håndtere henvendelser fra foreldre på en profesjonell måte, først og fremst gjennom en anerkjennende, åpen og likeverdig kommunikasjon. I noen tilfeller vil dette innebære at det er behov for dialog daglig, både mens saken avdekkes og dersom det settes inn tiltak. Skolen og hjemmet må bli enige om hva som er en god oppfølgingsfrekvens.

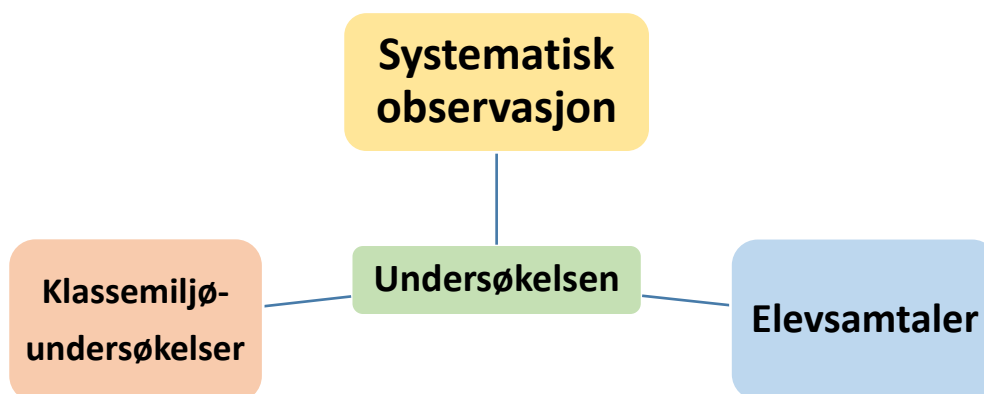
I undersøkelsen skal skolen sikre at elevens subjektive opplevelse kommer fram og at tiltak settes i gang så raskt som mulig. Det er viktig at eleven og foreldrene får en skriftlig melding om at undersøkelsen er iverksatt og at de blir holdt orientert om hva som vil skje fremover. Det er også viktig at prosessen dokumenteres underveis, i tråd med forvaltningslovens føringer. HUSK at referater kan oppleves som provoserende sett med foreldreblick, man må derfor være varsom med hva og hvordan referatet skrives. Noen ganger er det kanskje bare viktig å beskrive det man er enig om. Rektor vurderer i henhold til lovverk og kommunes rutiner, hvilke dokumenter som skal arkiveres, og hvor.

➤ Verktøy for systematisk avdekking

Krenkelser og mobbing foregår som oftest når voksne ikke er til stede. Det kan være vanskelig å oppdage, og svært mange av elevene som blir mobbet, sier ikke ifra om det som foregår. Mobbing kan være svært kompleks, og har sjelden enkle løsninger. Ofte er flere personer involvert i mobbingen og det kan være andre som står bak mobbingen enn de som utfører den.

-Profesjonell undersøkelse tilpasset saken

For å kunne oppdage krenkelser og mobbing og forstå hva som skjer, må skolen arbeide systematisk for å kartlegge og avdekke hva som egentlig skjer mellom elevene. Skolen skal ha et bevisst og profesjonelt forhold til undersøkelse. Undersøkelsesarbeidet kan gjøres på flere måter. Gjennom klassemiljøundersøkelser, elevsamtaler og/eller systematiske observasjoner:

Hvilke verktøy og graden av systematikk som er nødvendig, vil variere fra sak til, men undersøkelsesarbeidet skal gjøres snarest mulig. En mistanke om mobbing vil som regel kreve flere og mer grundige undersøkelser enn en enkelt krenkelse. Ved mistanke om mobbing, kan en sjeckliste være hensiktsmessig å bruke.

Klassemiljøundersøkelse

I en klassemiljøundersøkelse kan vi få vite noe om hvordan elevene forholder seg til hverandre. En slik undersøkelse er gjerne enkel og rask å administrere og kan gi god oversikt. I en undersøkelse er det sentralt å få informasjon, og derfor bør den ikke være anonym. Svarene skal alltid tas på alvor, selv om de alene ikke alltid er uttømmende. Å observere stress og blick blant elevene kan også gi grunnlag for videre kartlegging. Spekter eller Innblick kan brukes i dette arbeidet. De egner seg godt for å få informasjon om det som kan være vanskelig å observere for læreren.

Svar i undersøkelsen kan også organiseres i et **sosiogram**. Et sosiogram er en visuell framstilling av de sosiale relasjonene i en gruppe og vil ofte hjelpe en til å se andre forbindelser enn de som fremstår som mest tydelige og gi råd om hvor de voksne skal begynne å lete for å finne negativ samhandling i elevgruppa.

Elevsamtaler

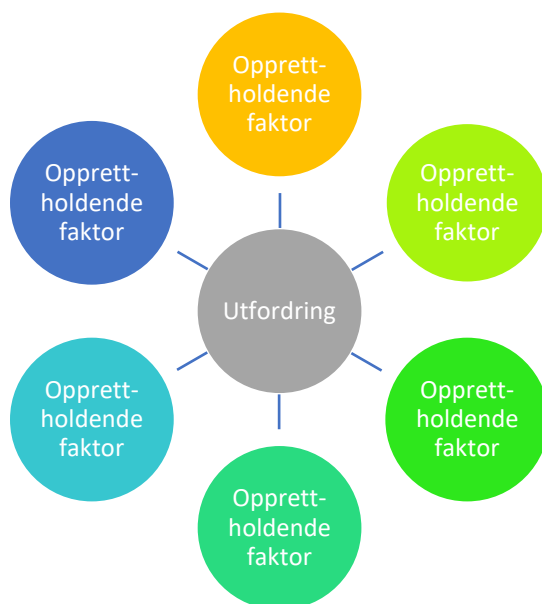
Alle skoler har elevsamtaler ved jevne mellomrom. En elevsamtale med formål om å avdekke krenkelser eller mobbing trenger ikke å være like omfattende som en ordinær elevsamtale. Elevsamtalen foregår mellom en voksen og en elev, og gir muligheter til å få utdypende informasjon om elevens trivsel og andre konkrete forhold, samtidig som læreren får vist interesse for eleven og får formidlet at det er viktig at eleven har det godt på skolen. Spørsmålene fra Innblikk kan brukes i elevsamtalene.

Systematiske observasjoner

Mens Spekter, Innblikk og elevsamtalene kan gi indikasjoner på hva som bør undersøkes nærmere, er systematisk observasjon den delen av det tredelte undersøkelsesverktøyet som til slutt kan gi svar på hva som faktisk har skjedd.

Systematisk observasjon handler om planmessig å observere med ører og øyne hva som foregår i en elevgruppe. Det dreier seg om å få tak i og skrive ned hvordan elevene snakker til og om hverandre, hvilke signaler de gir hverandre og hvordan de samhandler med hverandre på godt og vondt.

Gjennom observasjon kan man fange opp mønster i samhandling som man ellers ikke ser så godt (Flack, 2010). Se ressursbank

(Sammenhengssirkelen)

Data som grunnlag for refleksjon

Det er sjelden undersøkelsene, samtalen og observasjonene i seg selv gjør at alle sammenhenger belyses, men både hver for seg og i samspill, gir undersøkelsesverktøyene et godt grunnlag for refleksjon. Da kan de voksne som har vært involvert i arbeidet sette sammen informasjonen som allerede fins og stille spørsmål rundt dette. Spørreordet «*hvorfor*» er viktig, for eksempel: *Hvorfor er Rolf alltid hund når de leker rollelek?*

Alle voksne skal gripe inn med en gang de ser negative hendelser, men i enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig å bruke tid på å finne systemet i relasjonen mellom elevene før man setter inn tiltak. Elevene merker fort at de blir iaktatt, og oppmerksomhet mot de små tegnene kan gjøre relasjonen vanskelig å avdekke. I mange tilfeller er det viktigere at mobbingen stopper helt, enn at den stopper i morgen. Dersom det er fare for liv og helse skal man sette i akutte tiltak, og undersøke i etterkant.

Stoppe og håndtere

Krenkelser og mobbing må møtes med kraftfulle tiltak og omfattende virkemidler. I arbeidet med å stoppe krenkelser og mobbing skal skolen sikre en saksbehandling og oppfølging som er i tråd med opplæringsloven med forskrifter.

Hvem sine øyne skal vi se med?

Voksnes perspektiv + samfunnets barneperspektiv
+ barnets perspektiv = Barnets beste

(Fylkesmannen i Telemark og Vestfold)

Plikt til å sette inn tiltak

Opplæringsloven gir elevene rett til et trygt og godt skolemiljø, samt å få gjenopprettet det gode skolemiljøet dersom retten ikke er oppfylt. Saker knyttet til skolemiljøet skal behandles raskt og prioriteres høyt av rektor. Når saken er undersøkt, skal skolen lage en skriftlig plan for arbeidet.

Husk å skille mellom fakta/beskrivelse og tolkning!

WISE-VURDERE-VEKTE

Aktivitetsplanen må vise at barnets rett har blitt tatt hensyn til, ved å:

- Vise/fastsette hva er ansett som barnets beste
- Hvilke kriterier dette er basert på (balansering), vurdere
- Hvordan er barnets interesser veid opp mot andre hensyn

(Fylkesmannen i Telemark og Vestfold)

-Tiltakene skal være til barnets beste (i Aktivitetsplanen)

Tiltakene som settes inn skal være til barnets beste. De må være lovlige, gjennomtenkte, tilpassede og målrettede, slik at man stopper de elevene som har definisjonsmakten fra å handle negativt og får

gjenopprettet et trygt miljø. Tiltakene skal settes inn både ovenfor den som krenker og den som blir krenket. Ganske ofte vil økt voksen tilstedeværelse og oppmerksomhet være virksomme tiltak.

Tiltakene skal utarbeides i samråd med eleven selv og elevens foreldre. I aktivitetsplanen skal det komme tydelig fram at barnet har blitt hørt og at det barnet sier har blitt tillagt vekt. Selv om det er fremmet forslag til konkrete tiltak, er ikke skolen forpliktet til å møte disse. Skolen skal uavhengig vurdere hvilke tiltak som kan sikre at elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø oppfylles.

NB! Skolen kan ikke ha tiltak hvor to i samme klasse ikke skal ha noe med hverandre å gjøre.

Skolen, eleven og foreldrene må bli enige om hvor lang tid tiltakene skal prøves ut, før de evaluerer situasjonen. Det skal settes en dato for evaluering av tiltakene. Skolen må dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten (§9A-4) og skal bruke Kragerø kommunes mal for aktivitetsplan i dette arbeidet. Rektor vurderer i henhold til lovverk og kommunes rutiner, hvilke dokumenter som skal arkiveres, og hvor.

Hvordan finne ut hva som er til barnets beste?

«Vurderingen er en unik aktivitet som bør foretas i hvert enkelt tilfelle- i lys av de konkrete omstendighetene til hvert enkelt barn/grupper av barn.»

Elementer som skal tas i betraktning:

- Barnets synspunkter
- Barnets identitet
- Bevaring av familiemiljøet og opprettholdelse av relasjoner
- Omsorg, beskyttelse og sikkerhet
- Sårbarhetssituasjon
- Barnets rett til helse
- Barnets rett til utdanning

Balansere elementene: Vurdere alle **relevante deler og betydningen** av dem

(Fylkesmannen i Telemark og Vestfold)

-Utforming av tiltak

Å stoppe krenkelser og mobbing i skolen er en intervensjon, som krever at det settes inn flere tiltak parallelt, på ulike nivå. Hva som skal gjøres for å stoppe krenkelsene og mobbingen avhenger av den aktuelle situasjonen og resultatet av undersøkelsen. Tiltakene skal settes inn raskt, og skal stå i forhold til alvorlighetsgraden av handlingene. Jo mer alvorlig saken er for liv og helse, desto raskere skal tiltakene settes inn.

Tiltakene kan utformes på ulike nivåer. Svært ofte vil det iverksettes tiltak både ovenfor de sentrale aktørene og hele elevgruppen samtidig.

Strakstiltak	Hvis fare for liv og helse må man sette inn akutte strakstiltak og undersøke i etterkant
Tiltak på individnivå	-er tiltak som er knyttet til det enkelte barnets behov i den situasjonen det er i. Individuelle tiltak kan være daglige/jevnlige samtaler, observasjon, voksen tilstedeværelse eller økt kontakt med hjemmet.
Tiltak på gruppenivå	-kan være at elevgruppen har et særskilt fokus over en periode, hensiktsmessig plassering i klasserommet, etablering av lekegrupper, å skape arenaer for hyggelige opplevelser i små grupper, trening av sosial kompetanse, voksen tilstedeværelse i overgangssituasjoner eller tydelige strukturer i klasserommet.
Tiltak på systemnivå	-kan være etablering av nye regler, omorganisering av skoledagen, økt voksentetthet, økt inspeksjon eller holdningsarbeid. Tiltak trenger ikke å hjemles i ordensreglementet, men sanksjoner må være i tråd med ordensreglementet. Kollektive sanksjoner er ikke tillatt.

-Mobbingen krever intensive tiltak

Spørsmålet om det er mobbing som foregår må alltid underbygges av fakta. Mobbing krever ofte andre og mer intensive tiltak enn en enkelt krenkelse. Mobbing handler om en snuoperasjon der skolen skal ta tilbake makten fra elevene som står bak mobbingen. En slik snuoperasjon vil ofte bære preg av å være en intervensjon og må planlegges godt. Planlegging av intervensjonen og rekkefølgen tiltakene gjennomføres i, er like viktig som selve intervensjonen, og gode forberedelser øker sjansen for å lykkes.

Rektor utnevner et ansvarlig team-skolens ressursteam

Skolens ressursteam er ansvarlig for å utarbeide tiltak og følge opp.

Teamet utarbeider et mål for intervensjonen

Det første teamet skal gjøre er å utarbeide et mål, eller sluttbilde, som viser hvor en vil og hvordan det skal være da. Målet er at det ikke skal foregå en eneste ny krenkelse av offeret og at offeret får en trygg og god skolehverdag.

-Tiltak ovenfor den som mobber

Gjennomføre konfronterende samtaler

Selve intervensjonen starter med å gjennomføre en konfronterende samtale med den/de som mobber i en bevisst rekkefølge og uten at de får samkjørt seg. Samtalene skal gjennomføres på en tydelig og respektfull måte. Hensikten med samtalen er å formidle at atferden må stoppe, ikke at de skal føle skyld og skam. I de aller fleste tilfeller har de som mobber opplevd en gevinst ved mobbingen. Når mobbingen stopper, fratas eleven denne gevinsten, og samtidig middelet som har gitt dem opplevelsen av å lykkes. Denne gevinsten må erstattes med en annen gevinst.

Den som mobber skal følges opp

Det kan være vanskelig for den som mobber å endre atferd alene. Til dette arbeidet trenger han/hun hjelp og støtte fra andre, først og fremst i form av positiv oppmerksomhet. Skolen må lage en plan for hvordan de skal hjelpe han/henne. Planen skal skissere tiltakene som iverksettes og hvordan disse skal følges opp. Alle forsøk på å dominere og manipulere andre, gjennom for eksempel små blikk eller kommentarer, skal slås ned på og stoppes umiddelbart. Planen må også vise hvilke konsekvenser og sanksjoner negativ atferd skal få. Disse må gjøres kjent for den som mobber og dennes foreldre.

Det er viktig å være klar over at svært mange barn og unge som mobber har opplevd å bli mobbet selv. De voksne rundt den som mobber må forsøke å forstå hva som ligger bak mobbehandlingene, og gi emosjonell støtte i arbeidet med å endre atferd.

-Tiltak ovenfor den som blir mobbet

Den som blir utsatt for mobbing skal følges opp

Det er viktig at den som har blitt utsatt for mobbingen blir orientert om hvilke tiltak som iverksettes og at han/hun blir holdt løpende orientert om saken. Like viktig er det at de voksne på skolen har tett oppfølging med eleven om hvordan han/hun opplever situasjonen. I en tidlig fase kan dette innebære daglige samtaler. I noen tilfeller vil det være behov for å arbeide med trening av sosiale ferdigheter, som for eksempel selvhevdelse, dersom disse er skadet. Tiltakene må settes inn vil avhenge av hvor lenge barnet har blitt mobbet. Vær oppmerksom på at både mobbing og krenkelse kan utløse traumer og at det kan skje retraumatiseringer (Tharaldsen, K.B, 2017).

-Når skolen ikke ser krenkelser eller mobbing, men eleven fortsatt ikke har det bra

I noen tilfeller vil det være slik at skolen ikke kan se at det foregår krenkelser eller mobbing, men at eleven likevel opplever at han/hun ikke har det bra. I slike situasjoner har eleven fortsatt krav på at det settes inn tiltak rettet mot eleven, eller generelle tiltak for å bedre klasse- eller skolemiljøet.

-Når foreldre ikke vil ha tiltak

I noen tilfeller kan det hende at foreldre eller elever sier at skolen ikke må gjøre noe. Det er viktig å være klar over at aktivitetsplikten gir skolen en plikt til å handle når de har fått kjennskap til at en elev ikke har det bra, også når foreldrene eller eleven selv ikke vil at skolen skal gjøre noe.

➤ Sanksjoner

Dersom tiltak skal ha effekt, er det viktig at sanksjonene for negativ atferd er tydelige, og har trinn for ulike alvorlighetsgrader. Sanksjonene må være kjent for de elevene det gjelder og deres foreldre. Sanksjonene skal hjemles i skolens ordensreglement og tilpasses situasjonen og elevene. Skolen må dokumentere bruk av sanksjoner. Dersom sanksjonen er inngripende, skal det fattes enkeltvedtak. Bortvisnings skal kun forekomme dersom andre tiltak er prøvd. Ved ønske om skolebytte skal søknad fra foreldrene sendes kommunalsjef for Oppvekst for behandling. Kollektive sanksjoner er ikke tillatt.

➤ Følge opp

Elever som har blitt utsatt, eller selv har utsatt andre for mobbing, skal bli fulgt opp av skolen helt til den krenkende atferden har opphørt. Dersom tiltakene som iverksettes ikke gjør at situasjonen bedrer seg innen fristen for evalueringen, skal skolen utforme nye tiltak i Aktivitetsplanen. Det er avgjørende at elevene får tro på at de tiltakene som settes i gang vil bedre situasjonen og at de voksne har evne og vilje til å gjøre situasjonen bedre.

Intervensjonen skal avsluttes når det er trygt for den som har blitt utsatt for mobbing, og det er ikke opp til skolen å avgjøre når atferden har opphørt. En hovedregel er at jo mer omfattende mobbingen har vart, jo lengre tid tar oppfølgingen. Både den som har mobbet og den som har blitt utsatt for mobbingen skal følges opp like tett.

Dersom den krenkende atferden ikke opphører, skal andre eksterne parter inn i saken, for eksempel, ressursteam, beredskapsteam mot mobbing, PP-tjenesten, barneverntjenesten, BUP, politiet eller konfliktrådet.

➤ Følge opp negative ettervirkninger av mobbing

Udir: Mobbing kan få alvorlige konsekvenser for elevens psykiske og somatiske helse, skoleprestasjoner, fravær og sosialt samspill med andre. De negative ettervirkningene kan vare i lang tid, lenge etter at mobbingen er avsluttet. Ettervirkningene kan føre til at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Da har skolen plikt til å sette inn tiltak.

Etter at tiltakene i Aktivitetsplanen er avsluttet, må skolen vurdere om mobbingen eller trakasseringen har medført alvorlige ettervirkninger.

Skolen må ha en bred tilnærming når man planlegger en oppfølging av ettervirkninger.

Skolen må vurdere tiltak både på individ, klasse- og skolenivå.

Skolen bør planlegge universelle tiltak i skolemiljøet og i klassen som er bra for alle elevene.

Skolen må samtidig planlegge, spesifikk, målrettede tiltak for eleven som har vært utsatt for mobbing. De målrettede tiltakene kan spenne fra forebyggende og målrettede tiltak til terapeutiske, individuelle oppfølgingstiltak som involverer instanser utenfor skolen, og tiltakene må samordnes slik at de virker gjensidig positiv på hverandre.

Målet med oppfølgingsarbeidet er å hjelpe eleven tilbake til en normal hverdag igjen, der eleven kan trives, mestre, lære og utvikle seg. *Se rutine for å følge opp negativ ettervirkning av mobbing i ressurs-banken*

Klagerett

Opplæringslova § 9A-6 Fylkesmannens håndheving av aktivitetsplikten i enkeltsaker

*Dersom ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldra melde saka til fylkesmannen etter at **saka er teken opp med rektor**.*

*Fylkesmannen skal avgjere om **aktivitetsplikta** etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 er oppfylt. Dersom saka ikkje er teken opp med rektor, eller om det er **under ei veke** sidan ho vart teken opp, skal fylkesmannen **avvise** saka. Det same gjeld dersom saka ikkje gjeld **skolemiljøet på skolen der eleven går** når saka blir meldt til fylkesmannen.*

Skolen og skoleeigaren skal utan hinder av lovfesta teieplikt leggje fram alle opplysningar som fylkesmannen meiner må til for å greie ut saka. Fylkesmannen skal sørge for at involverte elevar blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i fylkesmannen si saksbehandling.

*Kjem fylkesmannen til at skolen ikkje har oppfylt aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5, kan fylkesmannen vedta **kva skolen skal gjere** for å sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det skal setjast ein **frist** for gjennomføringa av vedtaket, og fylkesmannen skal **følgje opp** saka. Fylkesmannen kan vedta reaksjonar etter skolen sitt ordensreglement, jf. § 9 A-10, eller at ein elev skal byte skole, jf. § 8-1 fjerde ledd.*

Avgjerda til fylkesmannen er eit enkeltvedtak og kan påklagast etter reglane i forvaltningslova. Skoleeigaren har ikkje klagerett.

Samtale med barn

Samtale med barn vil ha ulike hensikter, i dommeravhør, barnevernets samtaler og andre som barn forteller noe til. I denne sammenhengen snakker vi om «andre som barnet forteller noe til».

Den «profesjonelle barnesamtalen opererer med ulike samtalesituasjoner.

- Spontane samtaler: om hverdagslige ting, men med en interessert undrende og undersøkende holdning.
- Undersøkende og avdekkende samtaler: er aktuelle når det foreligger bekymring for barnet av alvorlig eller mindre alvorlig karakter. Det ligger en antagelse om at barnet opplever noe eller vet noe som er nødvendig å kjenne til for å kunne beskytte og hjelpe barnet.

Alle voksne må ha en handlingskompetanse til å ta imot når barnet forteller

Riktig tilnærming/forberedelse er viktig i undersøkende samtaler:

- kontaktetablering (trygt sted, trygg relasjon)
- introduksjon til det fokuserte temaet
- fri fortelling
- å avslutte samtalen

Åpne spørsmål skal oppmuntre til en fri og spontan fortelling. Spørsmålene er direkte, og oppfordrer barnet til å svare. Åpne spørsmål formuleres slik at de inviterer til alternative svarmuligheter. Åpne spørsmål kjennetegnes ved imperativ (befalende-1) form eller deskriptiv (beskrivende-2) form.

1. Fortell meg hva som har skjedd?
2. Du sier det gjør vondt. Hvordan vondt gjør det?

Ledende spørsmål fører ofte til forventet svar- prøv å omformulere til åpent spørsmål.

- Fra: Tok han å slo deg ned. Til: Fortell meg hva som har skjedd?

Årsaksforklarende spørsmål er egnet til å gi ansvar og skyld: Hvorfor gikk du ikke der ifra?

Valgspørsmål: prøv å omformulere til åpent spørsmål.

- Fra: Var dere i eller utenfor ballbingen? Til: Fortell meg hvor dere var? (Noen ganger må vi bruke valgspørsmål for å avklare utydeligheter)

Vær klar over projisering som at spørsmålet tillegger barnet opplevelser som den voksne antar barnet har, og tolkes.

- Har du gruet deg fælt til å komme hit?

Vær klar over selektiv bekreftelse som er når man søker bekreftelse på egne antagelser og neglisjerer andre.

- B: Alle jentene i klassen var slemme mot meg
- V: Var guttene også slemme?

(hentet fra RVTS-nord, DCM opplæring, Ole Greger Lillevik og Jens Salamonsen)

Noen andre tips!

- Vær bevisst på bruke ord som barnet forstår!
- Vær bevisst på å skape en god og trygg stemning!
- Vurder antall voksne tilstede!
- Avklar forventningen med samtalen!
- Husk å skrive ned spørsmålet og ikke bare svaret!
- La barnet få tid til å tenke!

- Vær lyttende!
- Vær bevisst på eget kroppsspråk!
- Still åpne spørsmål for å få frem barnets opplevelse!
- Vær beskrivende og ikke tolkende!
- be en kollega om å gi tilbakemelding på hvordan du fremstår i slike samtaler!

(hentet fra Udir)

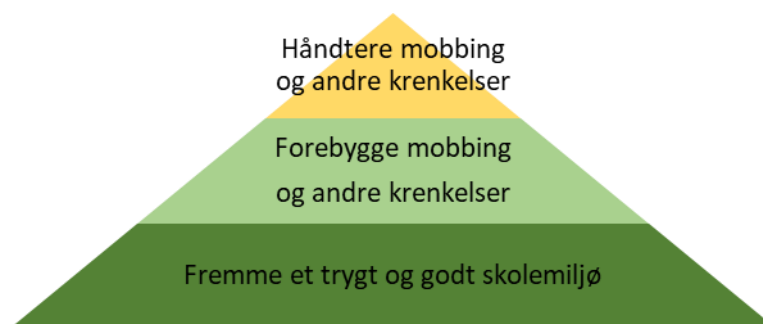
Noen nyttige spørsmål man kan stille seg selv før samtalen!

- Hva må vi snakke om før samtalen?
- Hva vet vi, hva tar vi med oss inn?
- Hva vet vi som vi ikke kan fortelle videre av personvern hensyn?
- Hva er målet med den første samtalen?
- Hvem er samtalen for?
- Hva er tegn underveis på at vi har en god samtale?
- Hvor skal samtalen lagres?

(hentet fra Udir)

Det viktigste
du lærer i skolen
er det du lærer
om deg selv
-det glemmer du ikke...
(Skaalvik)

RESSURSBANK

Fremme et trygt og godt skolemiljø

- Rutiner for å fremme et trygt og godt skolemiljø

Forebygge mobbing og andre krenkelser

- Rutiner for å følge med på elevenes skolemiljø
- Rutiner for systematisk tilsyn
- Skolegårdsundersøkelse

Håndtere mobbing og andre krenkelser

- Vurdering ved mistanke om mobbing
- Varsle §9A-4 og §9A-5
- Konfronterende samtale
- Rutiner for håndtering av aktivitetsplikten
- Rutiner for gjennomføring av undersøkelser
- Aktivitetsplan for å sikre et trygt og godt skolemiljø
- Observasjonsskjema av samhandling
- Observasjonslogg i klasserommet
- Observasjonsskjema- Kommunikasjon mellom elever
- Klasseromskart
- Rutiner for å følge opp negative ettervirkninger av mobbing

Tillegg som ligger i QM+ /Kvalitetshåndboka (for ansatte)

- Dokumentasjonsplikten
- Rutiner for skoleeier §13.10
- Rapport
- Rutiner for oppfølging § 9A-5
- Varsel til skoleeier
- Logg

Tillegg som ligger på Udir.no

- Det ligger generelt mye bra veiledningsmateriell på Udir .no

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/aktivitetsplikt/#krav-om-aktivitetsplan>

Rutiner for å fremme et trygt og godt skolemiljø og forebygge mobbing og andre krenkelser

Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
Skolen har en plan med tydelige mål og et årshjul for arbeidet med det psykososiale miljøet. Planen skal ta utgangspunkt i Kragerø kommunes plan "Trygt og godt skolemiljø".		Rektor
Opplæring og informasjon til alle ansatte om • Skolens ordensreglement • Kragerø kommunes plan «Trygt og godt skolemiljø»	Planleggingsdag ved skolestart Nyansatte Vikarer	Rektor
Skolens ansatte drøfter skolens syn på: • Hva er et godt psykososialt miljø? • Når er terskelen for å gripe inn? • Hvordan og til hvem skal man varsle? • Når skal skoleledelsen varsles?	Ved oppstart av nytt skoleår	Rektor
Nye foresatte gjøres kjent med ordensreglementet og heftet «Trygt og godt skolemiljø» og hvor de finnes. (skolen/kommunens hjemmeside) Foresatte til nye elever skal underskrive på at de har lest dokumentene. (Visma Flyt skole)	Ved oppstart	Rektor / kontaktlærer
Alle foresatte og Samarbeidsutvalget (SU) gjøres kjent med ordensreglementet og Kragerø kommunes plan «Trygt og godt skolemiljø».	Ved oppstart av nytt skoleår	Rektor/kontaktlærer
Alle elever vet hva krenkende atferd er og gjøres kjent med heftet "Trygt og godt skolemiljø".	Ved oppstart av nytt skoleår	Rektor/kontaktlærer
Tiltak og aktiviteter knyttet til elevenes fysiske og psykososiale miljø drøftes i elevrådet	Flere ganger i semesteret	Elevrådskontakt
Elevundersøkelsen og skoleledelsens plan for oppfølging av denne gjennomgås i personalet, i elevrådet, i FAU og SU	Gjennomføres høst Følges opp vår	Rektor
Rapportering fra utviklingssamtalene	Høst og vår	Kontaktlærer / rektor
Evalueringsplan av skolens plan i personalet, herunder • arbeid med å fremme et trygt og godt skolemiljø • tilsynsrutiner • elevsamtaler og undersøkelser • individuelt rettet arbeid • forebyggende arbeid mot mobbing • håndtering av mobbing	Høst og vår	Rektor
Evalueringsplan av skolens arbeid med skolemiljø i elevråd, FAU og SU	Høst og vår	Rektor
Bruke kartleggingsverktøyet «Spekter» for å kartlegge læringsmiljø og evt avdekke mobbing	Høst og vår	Kontaktlærer/rektor
Internkontroll	Løpende	Rektor

Rutiner for å følge med på elevenes skolemiljø:

Form for kartlegging	Når	Ansvar for oppfølging
Vakt og tilsynsordninger med tydelige ansvarsbeskrivelser	Hver dag	Rektor/alle ansatte
Trinnets sosiale miljø er tema på teammøte. Elvene kan besvare korte spørsmål på «ukesjekk»	Hver uke	Trinnleder/Kontaktlærer
Elevgruppens sosiale miljø er tema på møter i SFO	Hver uke	SFO-leder
Spekter og skolegårdsundersøkelse minst to ganger i året Kontaktlærer rapporterer funn til rektor, som avgjør videre oppfølging.	Høst og vår	Kontaktlærer/rektor
Elevenes sosiale miljø er tema i klassegjennomgang minst to ganger i året	Høst og vår	Kontaktlærer/trinnleder/ressursteam
Elevsamtaler minst to ganger i året. Kontaktlærer rapporterer «funn» til rektor. Rektor avgjør videre oppfølging.	Høst og vår	Kontaktlærer/rektor
Utviklingssamtaler minst to ganger i året, der elevene svarer på spørsmål om trivsel, krenkelse og mobbing. Kontaktlærer rapporterer funn til rektor, som avgjør videre oppfølging.	Høst og vår	Kontaktlærer/rektor
Elevundersøkelsen gjennomføres av alle elever i 5.-10 trinn. Resultatene analyseres i skolens ledelse, i personalet ved skolen/SFO, i elevråd, og FAU.	Høst	Rektor/kontaktlærer
Elevrådet tematiserer trivsel, mobbing og krenkelser som felles tema minst to ganger i året	Høst og vår	Elevrådskontakt
Trinnets sosiale miljø er tema på foreldremøter to ganger i året	Høst og vår	Kontaktlærer/trinnleder
Kragerø kommunes avvikssystem/QM+ brukes ved brudd på Opplæringsloven (Kvalitetsmelding)	Ved avvik	Alle ansatte/rektor
Kragerø kommunes avvikssystem/QM+ brukes hvis ansatte blir utsatt for vold og trusler (HMS-melding)	Ved avvik	Alle ansatte/rektor

Rutiner for systematisk tilsyn

Del 1: Beskrivelse av hvordan tilsynet skal utføres (lages av skolen)

Del 2: Fordeling av vakter og områder (lages av skolen m/kart)

Slik skal du opptre ved inspeksjon:

Ha tilsyn og gi veiledning på en slik måte at du hele tiden har oversikt over alle deler av uteområdet som du har ansvar for.	Bevegelse 	• Beveg deg hele tiden slik at du kommer i kontakt med så mange elever som mulig. • Beveg deg i uregelmessige ruter slik at elevene ikke kan forutse når du kommer. Ha som mål å bevege deg til alle steder. • Vær spesielt oppmerksom på områder der det kan oppstå konflikter
	Skanning 	• Se og lytt hele tiden til de ulike aktivitetene slik at du vet hva som foregår på området. • Se etter ønsket og uønsket atferd. Vær spesielt oppmerksom på områder der det kan oppstå konflikter • Øk muligheten for positiv samhandling og oppmuntring av ønsket atferd
Vær positiv og oppmuntrende for å støtte opp om positiv atferd.	Positiv involvering 	• Involver deg ofte • Vær åpen, vennlig og hjelpsom • Gi spesifikk positiv oppmerksomhet til positiv atferd
	Oppmuntring 	• Bruk anerkjennelser eller belønning for spesifikk atferd • Gi anerkjennelsen så fort som mulig • Bruk 5:1-regelen
Håndter problematferd på en konsekvent måte. Bruk milde, rimelige og forutsigbare konsekvenser.	Håndtering av problematferd 	• Korriger atferden umiddelbart • Fokuser på den spesifikke atferden som skal stoppe • Håndter problemet så privat som mulig (på tomannshånd) • Vær rolig, bruk enkelt språk • Vær vennlig og bestemt • Stopp argumentasjoner • Opptre rettferdig

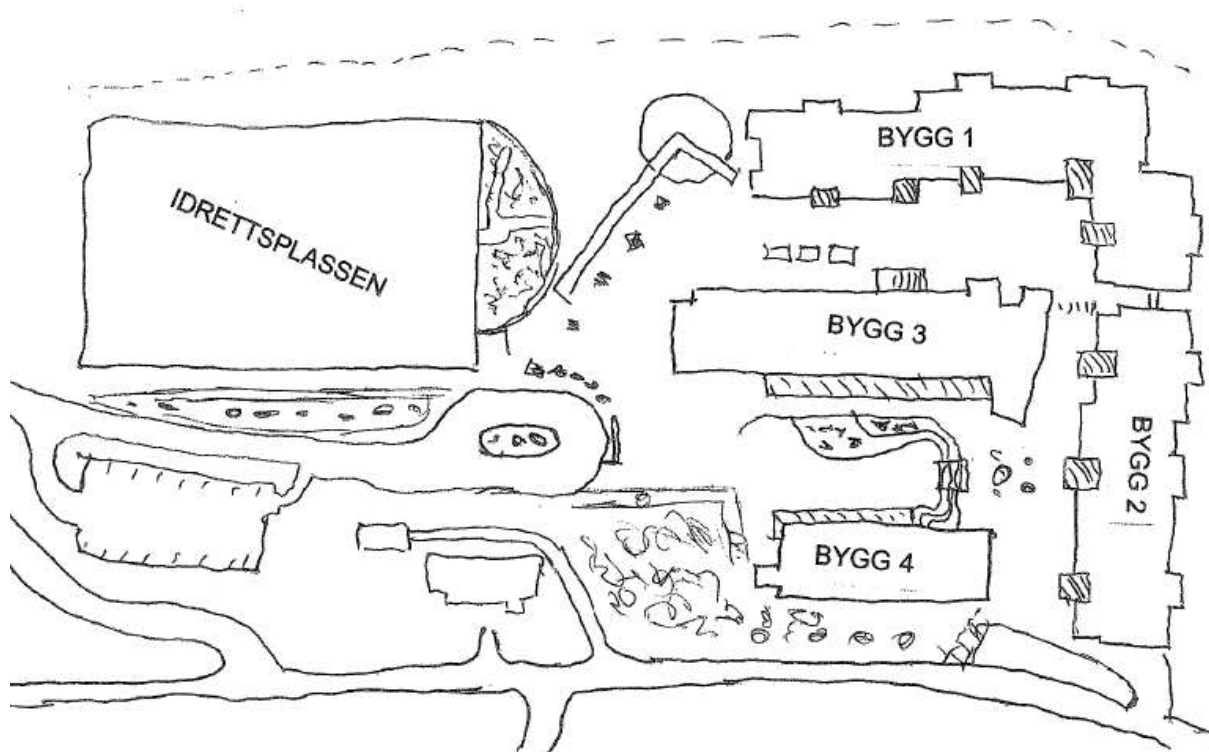
Rutinene er omarbeidet etter PALS-systemet.

Skolegårdsundersøkelse

Til læreren	
Dette er skolegårdsundersøkelsen:	Dette gjør du:
Skolegårdsundersøkelsen gjennomføres som en elevsamtale. Etter noen spørsmål skal eleven sette kryss på kartet der han/hun oppholder seg, og føler seg utrygg. Hver elev skal ha et nytt ark, slik at de ikke kan se hva andre har svart. Når alle samtalene er gjennomført, tegner du inn grønne, røde og blå kryss på hvert sitt ark, og leverer det til rektor.	Les denne teksten for eleven: På vår skole skal alle ha det bra. Ingen skal bli ertet eller plaget. Jeg vil gjerne vite hvordan du har det i friminuttene. Still elevene spørsmål om friminuttet: • Hva liker du å leke i friminuttene? • Har du noen å være sammen med i friminuttene? • Har du blitt plaget? • Har du sett noen andre bli plaget? Se på kartet. Sett kryss (forklar ved behov): • Hvor liker du å leke? Be elevene sette kryss med en grønn farge. • Hvor føler du det er utrygt? Be elevene sette kryss med en rød farge • Hvor bør de voksne være? Be elevene sette kryss med en blå farge?

skolene lager kart over eget uteområde:

Vurdering ved mistanke om mobbing

Teamet på trinnet fyller ut skjemaet og beskriver bekymringen som har oppstått i forbindelse med en elev. Dersom det er grunn til videre bekymring må det varsles til rektor og foretas videre undersøkelser for å avdekke mobbing jmf. § 9A-4.

Elevens navn	Fødselsår	Skole	Trinn/klasse
Det gjelder		Bakgrunnsinformasjon	
☐ Utestenging ☐ Vold – som slag, spark, lugge, bite, klype m.m. ☐ Rasisme ☐ Diskriminering ☐ Erting, negativ språkbruk, ☐ Andre krenkende ord og handlinger		☐ Egen observasjon ☐ Den krenkede har selv varslet ☐ En foresatt har varslet ☐ Medelev har varslet ☐ Trivselsundersøkelsen ☐ Annet:	
☐ Det har trolig pågått over tid ☐ Relasjonen mellom partene er/oppleves ujevn			

Beskrivelse av bekymringen:		
Beskrivelse av gruppa:		
	Ja/nei	Kommentar
Er det særlig sårbare elever i gruppa?		
Har noen av elevene tidligere vært involvert i mobbing?		
Er det elever med proaktiv aggresjon i gruppa?		
Har det vært enkeltepisoder med krenkelser?		
Har det vært endringer i forholdet til de voksne i gruppa?		
Ser det ut til at det er uvanlig mange klikker i gruppa?		

Er det elever som er særlig populære?		
Er det noen upopulære elever i gruppa?		
Har det vært episoder med utagering/vold?		
Hvilken rolle har eleven i gruppa?		

Kragerø kommune
OPPVEKST
Skole

OPPLÆRINGSLOVEN
Kapittel 9A
Elevenes skolemiljø

VARSLER § 9A-4 og § 9A-5

Elevens navn	Fødselsår	Skole	Trinn	Klasse

Saken gjelder:

Sted, dato: _____ Varsler: _____

Konfronterende samtale

*Samtalen gjennomføres av kontaktlærer/sosiallærer/miljøterapeut.
Samtalen skal gjennomføres med en og en elev.*

Elevene skal ikke være forberedt på at de skal ha samtale. Elevene skal ikke ha anledning til å snakke sammen mellom samtalene

Samtale med den som blir krenket/mobbet	Samtale med den som krenker/mobber
• Hent eleven ut fra klassen	• Hent eleven ut fra klassen
• Start med å si at du vet om mobbingen	• Start med å si at du vet om mobbingen
• Si klart og bestemt at dette ikke er greit og at dette skal stoppe (gi eleven støtte)	• Si klart og bestemt at du og skolen ikke aksepterer det, at mobbingen skal ta slutt umiddelbart og at rektor er informert
• La eleven fortelle uten å presse	• Spør om eleven vil si noe (lytt og ikke gå inn i diskusjon)
• Gjenfortell for eleven det du har forstått og spør om det er rett	
• Fortell i grove trekk hva du/skolen skal gjøre og at rektor er informert	• Gjenta at mobbingen skal ta slutt umiddelbart
• Be eleven fortelle hvem/hvilke det er viktig at du snakker med. Hvis det er flere, be eleven prioritere hvem det er viktigst at du snakker med.	• Inviter den som mobber til samarbeid, f. eks. ved å spørre om han/hun har sett at andre plager den som blir mobbet. Hvis ja: spør hva eleven kan bidra med
• Si at du skal holde eleven oppdatert	• Avslutt og gå med eleven til klassen
• Avtal et nytt møte	• Hent ut neste elev
• Kontakt elevens foresatte	• Kontakt eleven(e)s foresatte

Rutiner for håndtering av AKTIVITETSPLIKTEN

Delpliktene	Oppgave	Ansvar	Dokumentasjon	Tid
Følge med og fange opp	Plikt for den enkelte til å være årvåken, og aktivt observere Hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom	Ansatte	se rutine for å «følge med»	Hele tiden
Gripe direkte inn	Dersom det er mulig å nødvendig skal den ansatte selv gripe inn, og evt tilkalle hjelp ved behov	Ansatte	Se rutine for å «fremme og forebygge»	Hele tiden
Varsle	Rektor skal varsles skriftlig av ansatte Hvis foresatte eller elev varsler muntlig, fyller rektor/ansatte ut skjemaet Rektor varsler skoleeier ved alvorlige tilfeller	Ansatte	Varslingsskjema i QM+	Straks
Undersøke	Rektor undersøker saken Metodeforslag i «ressursbanken»	Rektor	Loggskjema, og metodeforslag i QM+	Snarest
Sette inn tiltak og evaluere	Rektor lager aktivitetsplan, og setter dato for evaluering	Rektor	Aktivitetsplanmal i QM+	Snarest
Følge opp	Oppfølging etter at den negative atferden har opphørt	Rektor	Rutinemal i QM+	

Rutiner for gjennomføring av undersøkelse

oppgave	beskrivelse	kryss av
<u>Samtale</u> med eleven som blir krenket/mobbet	Målet med samtalen er å gi støtte, lytte og innhente informasjon. Du skal sikre at elevens subjektive opplevelse kommer fram (jf. Barnekonvensjonen)	
<u>Samtale</u> med foresatte til eleven som blir krenket/mobbet	Ta kontakt med foresatte sammen dag som man snakker med eleven og avtale møte. Gi informasjon om at skolen iverksetter undersøkelser og observasjon knyttet til elevens skolemiljø. Gjør avtale om oppfølging.	
<u>Samtaler</u> med eleven(e) som krenker/mobber	Målet med samtalen er å formidle at atferden skal stoppes umiddelbart og å høre krenkerens versjon. Er det flere som krenker, snakk med dem i rask rekkefølge (en om gangen), slik at de ikke har anledning til å snakke sammen. Gjør avtale om oppfølging.	
<u>Samtaler</u> med foresatte til eleven(e) som krenker/mobber (samme dag som eleven)	Ta kontakt med foresatte sammen dag som man snakker med eleven og avtale møte. Gi informasjon om at skolen iverksetter undersøkelser og observasjon knyttet til elevens skolemiljø. Gjør avtale om oppfølging.	
<u>Sammenhengssirkelen (analyse av opprettholdende faktorer)</u>	Formulering av problemstilling Målformulering	
	Innhent informasjon	
Bruk av <u>kartleggingsverktøy</u>	Systematisk observasjon Spekter og/eller Innblikk Elevsamtaler Samtaler med ansatte	
	Analyse og refleksjon Utforming av strategier/tiltak	
	Skrive aktivitetsplan Fremlegge forslag for foresatte og elev som blir krenket	
Skrive <u>aktivitetsplan</u> «TIL BARNETS BESTE»	Tiltak på individnivå Tiltak på gruppenivå Tiltak på systemnivå	
<u>Samtale</u> med foresatte og elev som ble krenket	Gjennomføring av valgte strategier Følge opp den som blir krenket/mobbet Følge opp den/de som krenket/mobbet Sjekke ut at målene blir nådd Avtale evaluering med foresatte og elev som ble krenket	
<u>Evaluerings</u> med foresatte og elev som ble krenket	Avslutte eller nye tiltak Evt bruke eksterne samarbeidspartnere	

Aktivitetsplan for å sikre et trygt og godt skolemiljø

Navn:	
Klasse:	Skole:

1) Bakgrunn for undersøkelsen: (VARSELET)

--

2) Problemformulering: (Sammenhengssirkelen)

--

3) Hvordan barnets beste er undersøkt? (VURDERINGEN)

--

4) Hva er ansett for barnets beste? (VISE/FASTSETTE)

--

5) Hvilken vekt har barnets beste fått i avveiningen mot andre hensyn, og eventuelt hvorfor andre hensyn har gått foran? (VEKTE)

--

6) Tiltakene skal løse følgende utfordringer knyttet til skolemiljøet: (Målet)

--

Utvikling av tiltak		
Opprettholdende faktorer/forklaringer	Pedagogiske tiltak/strategier	Forskningsmessig grunnlag/referanse

7) Tiltaksoversikt

Bekrivelse (HVA, HVORDAN, HVEM)	Ansvarlig	Eleven har medvirket dato	Foreldrene har medvirket dato	Tiltaket er iverksatt dato	Tiltaket skal evalueres dato
1					
2					
3					

(Beskriv eventuelt tiltakene nærmere i et eget dokument)

8) Evaluering

Evaluerings av tiltakene	Elev/foresatte har bekreftet at eleven har det trygt og godt (i møte/telefon, navn, dato)	Tiltaket er avsluttet dato	Avtale nytt sjekkpunkt dato
1			
2			
3			

Observasjonskjema av samhandling

(Skala fra 1-6 hvor 1 er lavest skår)

DEL 1

Begynnende mobbeatferd/makt	1	2	3	4	5	6
Hvor mye bestemmer denne eleven over hva som skal gjøres i leken/aktiviteten?						
Hvor mye bestemmer denne eleven hvem som skal være med i aktiviteten?						
Hvor mye bestemmer denne eleven hvilken rolle den enkelte skal ha i aktiviteten?						

Følelsesregulering	1	2	3	4	5	6
Denne eleven setter ord på egne følelser						
Denne eleven har et sterkt kroppsspråk						
Denne eleven setter ord på hva vedkommende mener andre føler						
Denne eleven viser egne følelser						

Språkferdigheter og kommunikasjonsstil	1	2	3	4	5	6
Denne eleven snakker mye med andre elever						
Denne eleven tar kontakt med andre elever via språklighenvendelse						
Denne eleven snakker hyggelig til andre elever						
Denne eleven omtaler andre elever positivt						
Denne eleven henvender seg med negative kommentarer til medelever						
Denne eleven snakker nedsettende om medelever						
Denne eleven tar kontakt med medelever via spark, slag, skubbing						

Lekeferdigheter og konsentrasjon	1	2	3	4	5	6
Denne eleven kommer raskt i aktivitet/lek						
Denne eleven tar initiativ til lek/ aktivitet						
Denne eleven blir ofte spurt om å delta i aktivitet/lek						
Denne eleven blir kort tid i samme aktivitet/lek						
Denne eleven blir ofte ekskludert fra lek						
Denne eleven blir ofte stående å se på andres aktivitet/ lek						
Denne eleven går ofte alene når medelever er i aktivitet/ lek						
Denne eleven gir uttrykk for at han/hun ikke ønsker å delta i samspill med andre						

Prososiale handlinger	1	2	3	4	5	6
Denne eleven hjelper ofte andre						
Denne eleven hjelper ofte voksne						
Denne eleven foreslår ofte å dele med medelever						
Denne eleven oppmuntrer ofte medelever via ord og handlinger						
Denne eleven trøster/ viser ofte omsorg overfor medelever						

Annet	1	2	3	4	5	6

DEL 2

Observasjon av samspill og kommunikasjon	Notater:
Hvem sier hva til hvem?	
Hva kjennetegner kroppsspråket?	
Hva uttrykker ansiktet og øynene?	
Hva uttrykker tonefallet i stemmen?	
Hva uttrykker handlinger?	
Annet	

Observasjonslogg i klasserommet

Klasse:	
Enkeltelev:	
Observatør:	
Varighet på observasjon:	
Dato:	

OBSERVASJONER

Under observasjonen er det viktig at du skriver det du ser, ikke det du tror du ser. Vær kort og konkret i beskrivelsene.

1. Organisering:

Undervisningsform	<i>For eksempel gjennomgang fra lærer, jobbing to og to, grupper el.</i>
Antall voksne	<i>Hvor mange voksne er i rommet? Hvordan er de plassert?</i>
Organisering av elever	<i>Hvordan sitter elevene? En og en, to og to, i grupper el.</i>
Antall elever:	<i>Hvor mange elever er til stede under observasjonen?</i>

2. Klassemiljø:

	HVA DU SER:	TOLKNINGER (dine personlige tolkninger)
Elevdeltakelse:	<i>Hvordan aktiviseres elevene? Svarer på spm fra lærer, jobber individuelt, samarbeider el.</i>	
Lærers rolle i relasjon/varme og kontroll:	<i>Hvordan fremstår den voksne? Smil, blikkontakt, tydelige beskjeder, klare oppgaver, tydelige forventninger, ros, positiv anerkjennelse, klare konsekvenser osv.</i>	
Elevers kontakt verbalt og nonverbalt:	<i>Hvordan foregår det sosiale samspillet elevene i mellom? Hvem tar kontakt med hvem? Hvem snakker uten å få ordet? Blikk, andre nonverbale signaler el. Se eget eksempel for mer hjelp.</i>	

3. Elevens rolle:

	HVA DU SER:	TOLKNINGER (dine personlige tolkninger):
Kontakt med andre elever verbalt og nonverbalt:	<i>Hvem tar eleven kontakt med? Hvem tar kontakt med eleven? Her må du se etter både verbal og nonverbal kontakt. Se eget eksempel for mer hjelp.</i>	
Plassering i rommet:	<i>Hvor sitter eleven? Hvem sitter ved siden av, foran og bak?</i>	
Aktivitet i undervisningen:	<i>Elevens aktivitet i timen. Svarer på spm fra lærer, følger med, er opptatt av andre ting el.</i>	

4. Overgangssituasjoner:

	HVA DU SER:	TOLKNINGER (dine personlige tolkninger)
Lærerens rolle:	<i>Tydelig instruksjon, lærers tilstedeværelse osv.</i>	
Elevenes kontakt verbalt og nonverbalt:	<i>Hvem snakker med hvem, blikk, annen nonverbal kontakt el.</i>	
Enkeltelevens rolle :	<i>Hvem er eleven i kontakt med, plassering, nonverbale signaler osv.</i>	

5. Oppsummering

Klassemiljø:	<i>Hva tenker du knyttet til det du har sett? Lærers rolle i klasserommet, kontrollen, varmen, hvem styrer hva blant elevene, hvordan har de det i klasserommet, hvordan er de mot hverandre osv.</i>
Enkeltelevens rolle:	<i>Hva tenker du knyttet til det du har sett? Elevens rolle i miljøet i klassen, hvem styres, hvem påvirkes, er eleven en positiv eller negativ bidragsyter osv.</i>

Observasjonskjema-Kommunikasjon mellom elever

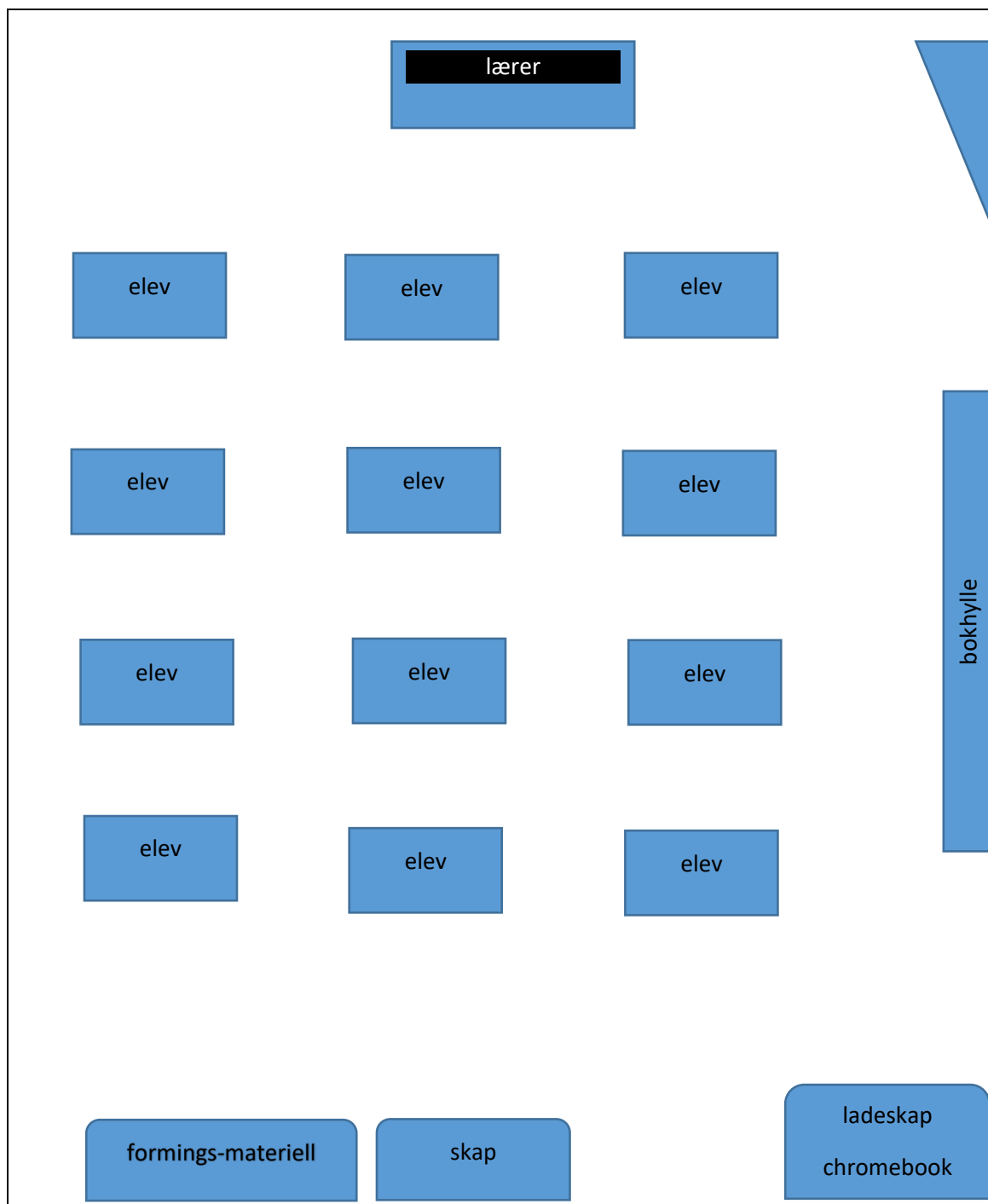
(Lag antall kolonner ut fra antall elever du vil trekke inn i observasjonen):

Type kontakt	Antall fra elev X til elev Y	Antall fra elev Y til elev X	Antall fra elev X til elev Z	Antall fra elev Z til elev Y
Positive signaler				
Negative signaler				
Positive henvendelser				
Negative henvendelser				
Ignorering av henvendelser				
Positiv respons på henvendelser				
Negativ respons på henvendelser				

Klasseromskart

- Tegn inn hvem som har kontakt med hvem
- Tegn inn ruta elevene beveger seg i klasserommet

Kart over klasserommet: (Tegn ditt eget)

Rutiner for å følge opp negative ettervirkninger av mobbing

oppgave	beskrivelse	kryss av
<u>Samtale</u> med eleven som ble krenket/mobbet	Elevens subjektive opplevelse og behov	
<u>Samtale</u> med foresatte til eleven som ble krenket/mobbet	Gjøres kjent med at skolen vil følge opp	
<u>Opprettholdende faktor Analyse</u>	Formulering av problemstilling Målformulering	
	Innhent informasjon	
<u>Undersøke</u> med ulike kartleggingsverktøy	-Elevsamtale -Hjelp fra andre instanser -Samtale med foresatte -Samtale med andre ansatte ved skolen -Observasjon av elevgruppen -annet	
	Analyse og refleksjon Utforming av strategier/tiltak	
	Skrive tiltaksplan Fremlegge forslag for elev og foresatte	
Skrive <u>tiltaksplan</u> Vurdere tiltak ved psykiske og psykosomatiske plager etter mobbingen <u>«TIL BARNETS BESTE»</u>	<u>Tiltak på individnivå</u> --Økt faglig støtte <u>Tiltak på gruppenivå</u> --oppfølging i klassemiljøet <u>Tiltak på systemnivå</u> --Oppfølging i skolemiljøet	
<u>Samtale</u> med elev og foresatte	Gjennomføring av valgte strategier Avtale evaluering med elev og foresatte	
<u>Evaluerings</u> med elev og foresatte	Sjekke ut at målene blir nådd Avslutte eller nye tiltak Evt bruke eksterne samarbeidspartnere	